

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1205

22. SVIBNJA 2026. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Sjednica Skupštine grada Subotice

Vrtić *Andeli čuvari*
ipak otvoren samo
na hrvatskom jeziku

SADRŽAJ

8

Nova nacionalna manifestacija

Tjedan Hrvata izvan Hrvatske

10

225. obljetnica doseljavanja Hrvata u
Banat (VIII.)

Kajkavski u Boki

12

Sofija Mandić, istraživačica
CEPRIS-a i članica RIK-a

Zlouporaba manjinskog statusa

20

Obljetnica – 100 godina od rođenja
slamarke Ane Milodanović

Stvaranje u tišini, molitvi i vjeri

26

93. Međunarodni poljoprivredni sajam
**Od dronova, preko malih
proizvođača do
raznovrsne mehanizacije**

30

Jubilejske izložbe tavankutskog
Gupca

Od slamarki do pop arta

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

(distribucija@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Pravo i(li) politika

Obrazovanje na materinskom jeziku jedno je od temeljitih prava nacionalnih manjina u Srbiji. I to ne kažem ja, već je to pravo garantirano Ustavom Srbije. Uz to, pravo na obrazovanje na jezicima nacionalnih manjina garantirano je domaćim zakonskim i podzakonskim aktima, ali i međunarodnim dokumentima koje je Srbija ratificirala, uključujući tu i Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina i Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima.

I tako posloženo izgleda idealno: manjine imaju sve uvjete i potporu da se obrazuju na svojem materinskom jeziku. To obrazovanje dio je školskog sustava, za manjine koje manjinska prava crpe još iz vremena nekadašnje države to podrazumijeva i školske centre s domovima učenika, za one druge mogućnost nastave na materinskom jeziku, kombiniranu nastavu ili pohađanje izbornog predmeta materinski jezik s elementima nacionalne kulture.

I ako je to jedno od garantiranih manjinskih prava, onda bi se nekako podrazumijevalo da se za to moraju osigurati i uvjeti. No, kako se kod nas sve (gle čuda) pretvori u političko pitanje, tako je vrtić u Tavankutu na hrvatskom jeziku postao politička tema.

Kako drugačije tumačiti to što je 2023. godine lokalna skupština u Mrežu vrtića (za koju je nadležna) uvrstila i tavankutski vrtić kao vrtić u kome se odgojno-obrazovni rad odvija na hrvatskom. Bilo je to »zeleno svjetlo« za Vladu Hrvatske koja je kroz izdašno financiranje stala iza tog projekta. I onda kopernikanski obrt. Kada je vrtić trebao primiti prvu generaciju mališana, lokalna vlast se eto predomislila i odlučila da baš ne želi »čisto« hrvatski vrtić, uvijajući to u oblandu (ne)suislih obrazloženja.

I onda opet novi obrt. Poslije više mjeseci čekanja vrtić ipak može samo na hrvatskom. Preko Bruxellesa, Zagreba i Beograda, do onog temeljitog prava manjina s početka teksta.

Z. V.

Predstavljen rad HMI i planovi za nove programe

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika **Zdeslav Milas** posjetio je početkom ovog tjedna hrvatsku zajednicu u Srbiji te se sastao s predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji, a tijekom boravka u Subotici obišao je i hrvatske institucije kulture.

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** istaknula je da hrvatska zajednica s Hrvatskom maticom iseljenika surađuje dugi niz godina.

»Mi surađujemo s HMI već dugi niz godina, oni postoje 75 godina i povezuju Hrvate s matičnom domovinom. Hrvata izvan domovine ima gotovo isto kao u Hrvatskoj i to je jako važno za stvaranje osjećaja identiteta i povezanosti«, rekla je Vojnić.

Dodala je kako je HMI i prije osnivanja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske bio važna poveznica Hrvata izvan domovine s Hrvatskom.

»Čak i u vremenima kada nije bilo društvenih mreža i možda toliko otvorene komunikacije s Hrvatskom, HMI je uvijek bio most s Hrvatskom«, kazala je.

Vojnić je podsjetila kako su brojna djeca iz hrvatske zajednice u Srbiji sudjelovala u programima Hrvatske matice iseljenika, među kojima su Mala škola hrvatskog jezika i Zimska škola folklor. Najavila je i održavanje *Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske*, koji će od 25. do 31. svibnja prvi puta biti održan u Zagrebu.

»Naše udruge će sudjelovati, kao i naše institucije – Bodrog iz Monoštora, *Dužijanica*, HKPD *Šid*, *Fischer* iz Surčina, HKC *Bunjevačko kolo*, Novi Slankamen, a program će biti izuzetno bogat.«

Zdeslav Milas izjavio je da je osnovna misija HMI očuvanje nacionalnog, jezičnog i kulturnog identiteta Hrvata izvan Hrvatske.

»Kada govorimo o programima, to je naš brend, a to je Ljetna i Zimska škola folklor gdje sudjeluje jako puno Hrvata iz Srbije«, rekao je Milas.

Istaknuo je i kako je Subotica sredina u kojoj je vidljivo veliko uključivanje mladih u rad zajednice.

»Obično kada idem u posjet nekoj hrvatskoj zajednici ima puno starijih ljudi, dok ovdje ima jako puno mladih. To je dobro kada u jednoj zajednici stasa nova generacija koja je neopterećena našim odnosima iz devedesetih«, naveo je Milas.

Dodao je kako hrvatska zajednica može biti važan most u povezivanju Srbije i Hrvatske.

»Nama je jako stalo do dobrosusjedskih odnosa između Hrvatske i Srbije, a upravo hrvatska zajednica može biti i jeste most u povezivanju Srbije i Hrvatske.«

Tijekom posjeta delegacija Hrvatske matice iseljenika obišla je i HKC *Bunjevačko kolo*, nazočila probi folklor, otvorenju izložbe slika s Međunarodne umjetničke kolonije *Stipan Šabić* te posjetila Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

M. V. R.

Sjednica Skupštine grada Subotice

Vrtić *Andeli čuvari* ipak otvoren samo na hrvatskom jeziku

Vrtić je počeo s radom tako što je iz vrtića Petar Pan premještena jedna grupa od 15 djece, dok novi upisi zasad neće biti mogući

Nakon gotovo godinu dana administrativnih prijepora, političkih sporova i prebacivanja odgovornosti za višemjesečno odgađanje početka rada, vrtić *Andeli čuvari* u Tavankutu konačno je otvorio vrata djeci – i to isključivo na hrvatskom jeziku. Odluku o tome donijela je Skupština grada Subotice na sjednici, koja je održana 14. svibnja, na kojoj je izmjena mreže vrtića bila jedna od svega dvije točke dnevnog reda, čime je stavljena točka na višemjesečnu polemiku koja je prerastala lokalne okvire i postala tema političkih razgovora između Beograda, Zagreba i Bruxellesa.

Kako je precizirano, vrtić je počeo s radom tako što je iz vrtića *Petar Pan* premještena jedna grupa od 15 djece, dok novi upisi zasad neće biti mogući. Iako je riječ o objektu koji je još ranije izgrađen i opremljen sredstvima Vlade Hrvatske, njegovo otvaranje tijekom proteklih mjeseci pratili su brojni sporovi – od pitanja uporabne dozvole i tehničkih uvjeta do nedostatka odgojitelja koji nastavu mogu izvoditi na hrvatskom jeziku na relaciji Hrvatsko nacionalno vijeće – Predškolska ustanova *Naša radost*.

Rasprava

Rasprava u Skupštini grada pokazala je da političke razlike oko pitanja odgovornosti nisu nestale ni nakon donošenja odluke. Dok predstavnici vlasti tvrde kako su upravo oni omogućili početak rada vrtića, dio oporbe smatra da je problem riješen tek nakon pritiska s viših političkih razina i uključivanja europskih institucija.

Polemiku je otvorio samostalni vijećnik **Ninoslav Radak**, koji je na prethodnoj sjednici istupio iz vijećničke skupine DSHV-a, ocijenivši da se otvaranje vrtića, koji je u potpunosti financirala Vlada Hrvatske, nepotrebno odužilo na štetu hrvatske zajednice u Subotici.

Kako je naveo, odgovornost za to snose lokalne vlasti, a prije svega PU *Naša radost*, koji su, prema njegovim riječima, namjerno kočili otvaranje objekta pozivajući se na »apstraktne administrativne zabrane«. Dodao je da je, nakon višemjesečne borbe s lokalnim vlastima i vodstvom predškolske ustanove, hrvatski europarlamentarac **Davor Ivo Stier** tijekom posjeta Bruxellesu s

predsjednicom Narodne skupštine Srbije **Anom Brnabić** dogovorio rješavanje tog pitanja.

»Evo nas danas ovdje. Skupština grada Subotice konačno je sada, pola godine nakon što je odluka promijenjena, vratila odluku da vrtić, kao i ranije, bude na hrvatskom jeziku. Takvu odluku pohvaljujem i glasat ću za. Isto tako, pohvaljujem državne vlasti Srbije koje su se založile da se ovaj problem riješi u korist hrvatske zajednice u Srbiji, unatoč opstrukcijama na lokalnoj razini. Veliku ulogu u ovom pregovaračkom procesu imala je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja nije posustala ni nakon godinu dana borbe i čija je uloga u okončanju ovog pitanja od velike važnosti«, istaknuo je Radak.

S druge strane, vijećnica DSHV-a **Josipa Vojnić Tunić** zasluge za rješavanje pitanja vrtića pripisala je institucionalnim razgovorima i političkom dogovoru postignutom u Beogradu, ističući da se pitanja manjinske zajednice moraju rješavati kroz sustav, a ne kroz političke sukobe i javne polemike.

»DSHV smatra da se pitanja zajednice moraju rješavati institucionalno u Srbiji, dok Hrvatska može biti snažna potpora u očuvanju identiteta i kulture. Suradnja umjesto tutorstva, partnerstvo umjesto udaljenosti – to je okvir u kojem zajednica može napredovati. Tako je bilo i ovoga puta – riješeno je na višoj razini dogovorom između lidera autonomnih političkih stranaka u Beogradu, uz podršku gradonačelnika Subotice i PU *Naša radost*, bez skrivenih namjera i promidžbe, već za obitelji koje imaju djecu vrtićke dobi.«

Tijekom rasprave predsjednik vijećničke skupine »Aleksandar Vučić – Subotica sutra« **Veljko Vojnić**, koji je ujedno i tehnički direktor Predškolske ustanove *Naša radost* više je puta isticao da su za konačno otvaranje vrtića najzaslužniji gradska vlast i predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**. Pritom je naglasio kako je cilj bio pronaći model prema kojem će vrtić početi raditi odmah, unatoč postojećim kadrovskim problemima.

»Riješili smo to tako da ćemo jednu skupinu prebaciti iz *Petra Pana* kako ne bi ispalo da je Vlada Hrvatske dala silan novac, a da vrtić ne radi. I radit će, ali u uvjetima o kojima ćemo razgovarati s predstavnicima hrvatske zajednice, a to je za nas isključivo Tomislav Žigmanov. Pokazao se kao čovjek koji razumije zakone i uvjete u kojima treba raditi predškolska ustanova. Ako hrvatska zajednica treba zahvaliti nekome, onda treba gradonačelniku, nama koji smo predložili izmjenu odluke, naravno Vladi Hrvatske i Tomislavu Žigmanovu.«

Govoreći o razlozima zbog kojih je prošle godine donesena odluka da vrtić radi dvojezično, na srpskom i

hrvatskom jeziku, Vojnić je kao ključni problem naveo nedostatak odgojitelja koji mogu raditi na hrvatskom jeziku. Time je ostalo otvoreno pitanje na koji će način vrtić dugoročno funkcionirati i hoće li sustav uspjeti osigurati potreban kadar. Kasnije je, u izjavi za medije, precizirao da trenutno deset odgojitelja ispunjava uvjete za rad na hrvatskom jeziku, da jedna odgojiteljica odlazi na trudnički dopust, dok ih je za nesmetan rad potrebno ukupno 16, zbog čega će se obratiti Ministarstvu prosvjete.

Na njegove je tvrdnje reagirao vijećnik Zeleno-ljevog fronta **Luka Vučinac**, koji je ocijenio da je sjednica sazvana tek nakon gostovanja predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** na televiziji *Informer* tijekom kojeg je i sam zaključio da su lokalne vlasti loše postupale te ih pozvao da ne prisvajaju tuđe zasluge.

»Brže-bolje nakon gostovanja sazivate sjednicu. Prije godinu dana mogli ste donijeti istu ovu odluku, ali niste. Nije zaslužan ni **Stevan Bakić**, niti mislim da ste vi odgo-

vorni, već je netko iz EU-a morao inzistirati jer je novac došao iz Europske unije, a sada želite pokupiti svu slavu i prikazati se zaslužnima. To nije točno i za to postoje argumenti, činjenice i video dokazi unazad godinu dana. Izmišljali ste izgovore koji su odjednom sada svi valjani – od instalacija do broja odgojitelja – i nijedan argument nije imao veze sa stvarnošću«, poručio je Vučinac.

Nakon toga uslijedila je nova replika Veljka Vojnića, koji je ponovno ustvrdio da vrtić nije mogao početi s radom bez odgovarajuće uporabne dozvole te da su tek sada stečeni zakonski uvjeti za njegovo otvaranje.

»Vrtić ni danas ne bi bio otvoren da nema uporabnu dozvolu, to nam nitko ne može narediti. Nije radio jer nije imao zakonom propisanu uporabnu dozvolu. Dostavljena nam je potrebna dozvola – stekli su se uvjeti za rad. A kako će raditi, o tome razgovaramo s političkim predstav-

nikom hrvatske zajednice Tomislavom Žigmanovim«, odgovorio je Vojnić.

Radak je uzvratilo da je privremena uporabna dozvola postojala još prije godinu dana te da je vrtić i tada mogao biti otvoren.

»Prva je bila dostavljena prije godinu dana. Mogli smo i u tom razdoblju otvoriti vrtić«, rekao je.

Vojnić je potom odgovorio da se takva dozvola izdaje za industrijske objekte i da je istekla u trenutku predaje, postavljajući pitanje zašto se godinu i pol čekalo na izdavanje pune uporabne dozvole.

Važan trenutak za hrvatsku zajednicu

Dok su se u Skupštini grada vodile političke rasprave o odgovornosti i zaslugama, Hrvatsko nacionalno vijeće odluku je pozdravilo kao važan trenutak za hrvatsku zajednicu u Srbiji, ističući da je riječ o jednom od najznačaj-

vrtić u Tavankutu konačno otvara vrata djeci na hrvatskom jeziku, i to je ono što je najvažnije«, poručila je Vojnić.

Dodala je kako je Hrvatska ovim projektom još jednom pokazala snažnu podršku Hrvatima u Srbiji.

»Hrvatska je uložila gotovo milijun eura u izgradnju i opremanje ovog vrtića kapaciteta oko 60 djece, čime je još jednom pokazala koliko joj je stalo do hrvatske zajednice u Srbiji i njezine budućnosti«, navela je predsjednica HNV-a.

Vojnić je zahvalila Vladi Hrvatske, timu Hrvatskog nacionalnog vijeća koji je radio na realizaciji projekta, kao i Subotičkoj biskupiji, koja je od samog početka bila partner u njegovoj provedbi. Istodobno je pozdravila i odluku institucija Srbije i Grada Subotice.

»Ovo je važna poruka poštovanja manjinskih prava i europskih vrijednosti. Najvažnije je da djeca dobivaju prostor za odrastanje, igru i obrazovanje na svom jeziku.

Djeca su uvijek bila i ostat će naša najveća odgovornost«, istaknula je.

Zastupnik u Europskom parlamentu i bivši ministar vanjskih i europskih poslova Hrvatske Davor Ivo Stier ocijenio je kako odluka o početku rada vrtića predstavlja važan signal za odnose u društvu i položaj manjinskih zajednica.

»Otvaranje vrtića u Tavankutu važan je trenutak za cijelu našu zajednicu i potvrda da se kroz dijalog, razumijevanje i suradnju mogu pronaći dobra rješenja«, poručio je Stier.

Naglasio je i europsku dimenziju cijelog projekta.

»Ovo je značajan signal i za hrvatsku zajednicu i za ukupne odnose u društvu jer pokazuje da Srbija ima kapacitet razvijati i podržavati obrazovanje na

jezicima nacionalnih manjina, što je važno i u kontekstu europskih integracija i standarda kojima Srbija teži«, rekao je.

Na kraju je izrazio zadovoljstvo što će djeca u Tavankutu konačno dobiti uvjete kakve zaslužuju te ocijenio kako će projekt dodatno doprinijeti jačanju povjerenja, suradnje i međusobnog razumijevanja u budućnosti.

Hrvatsko nacionalno vijeće zaključilo je kako je otvaranje vrtića važan korak za očuvanje jezika, identiteta i prava hrvatske zajednice u Srbiji, ali i pozitivan primjer suradnje institucija Hrvatske i Srbije u interesu djece i budućih generacija. Ono što ostaje kao posljednji korak kako bi vrtić radio u punom kapacitetu i od čega, kako navode u HNV-u, neće odustati, jest da se otvori e-Uprava i omogućiti upis nove djece u vrtić.

M. Vojnić Rogić

njih projekata posljednjih godina. U priopćenju za medije podsjetili su da je riječ o vrtiću *Andeli čuvari*, projektu vrijednom gotovo milijun eura, koji je financirala Vlada Hrvatske u okviru potpore hrvatskoj zajednici u Srbiji. Objekt kapaciteta oko 60 djece izgrađen je i opremljen uz podršku Hrvatskog nacionalnog vijeća te u suradnji sa Subotičkom biskupijom, koja je ustupila zemljište za izgradnju vrtića.

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća i zastupnica u Hrvatskom saboru Jasna Vojnić istaknula je kako je riječ o važnom i emotivnom trenutku za cijelu zajednicu, te da je problem riješen nakon dogovora hrvatskog eu-rozastupnika Davora Ive Stiera i predsjednice Narodne skupštine Ane Brnabić.

»Danas je važan i emotivan dan za hrvatsku zajednicu u Srbiji. Nakon mnogo razgovora, strpljenja i upornosti,

Nova nacionalna manifestacija

Tjedan Hrvata izvan Hrvatske

Očekuje se sudjelovanje velikog broja predstavnika hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta, među kojima će biti i Hrvati iz Srbije

Od 25. do 31. svibnja bit će održan *Tjedan Hrvata izvan Hrvatske* kojem je cilj povećati njihovu vidljivost u domovini i osvijestiti njihov doprinos u stvaranju i razvoju Hrvatske. Bogat program manifestacije bit će priređen u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji.

Tjedan Hrvata izvan Hrvatske trajni je nacionalni okvir kojim se želi na sustavan, sadržajan i simboličan način staviti u fokus Hrvate u Bosni i Hercegovini kao konstitutivan, jednakopravan narod, hrvatsku nacionalnu manjinu u 12 europskih država, hrvatsko iseljeništvo, ali i hrvatske povratnike i useljenike u Hrvatsku, istaknuo je državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** na konferenciji za novinare. »Pokrenuli smo to zato što je naš narod jedan, ali živimo po cijelom svijetu, u različitim okolnostima i sustavima i htjeli smo na ovaj način kroz *Tjedan Hrvata* povećati vidljivost Hrvata izvan Hrvatske u hrvatskoj javnosti i osvijestiti njihov doprinos stvaranju i razvoju Hrvatske«, rekao je Milas.

Povezati ljude i institucije

Milas je naglasio kako se *Tjedan Hrvata* održava u tjednu kada se slavi i obilježava Dan državnosti, Dan Oružanih snaga, Dan hrvatskih branitelja Grada Zagreba i to daje, rekao je, dodatnu integrativnu i zahvalnu dimenziju jer su Hrvati izvan domovine dali snažni doprinos u obrani Hrvatske 90-ih godina i njezinom međunarodnom priznanju.

»To ne možemo zaboraviti i na to ćemo podsjećati i za to nam isto služi ovaj tjedan. Ovaj tjedan nije projekt

koji govori o drugima. On govori o nama samima. Želimo jačati hrvatsko zajedništvo. Želimo povezati i ljude i institucije i organizacije i stvoriti platformu kroz koju ćemo se susretati i kroz kulturu i kroz sport i kroz gospodarstvo i kroz sve ono što je potrebno mladima«, istaknuo je Milas.

Bogat program u Zagrebu i okolici

Bogat program odvijat će se u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji kroz različita kulturna i znanstvena događanja, okrugle stolove i javne rasprave te simbolična i svečana okupljanja.

Autor vizualnog identiteta *Tjedna Hrvata* jedan je od najistaknutijih hrvatskih dizajnera **Boris Ljubičić**, a vizual simbolički govori o međusobnoj povezanosti Hrvata bez obzira gdje žive i njihovoj trajnoj vezi s domovinom.

Tjedan Hrvata izvan Hrvatske počinje 25. svibnja, u 13 sati, u Hrvatskoj matici iseljenika izložbom **Virgilija Nevjestića** na kojoj će hrvatski studenti iz iseljeništva koji studiraju u Hrvatskoj govoriti Nevjestićeve pjesme. Publiku očekuju i filmovi, kazališne predstave, promocije knjiga, nastupi kulturno-umjetničkih društava, okrugli stolovi o kulturi, jeziku, identitetu, medijima, povratnicima, sportu, koncerti, dječje radionice i predstavljanje projekta *Igračka u srcu...*

Očekuje se sudjelovanje velikog broja predstavnika hrvatskih zajednica iz cijeloga svijeta (ukupno više od tisuću sudionika), čime će se, kako organizatori navode, dodatno potvrditi globalna dimenzija hrvatskog identiteta i zajedništva.

TJEDAN HRVATA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

25. - 31. svibnja 2026.
Grad Zagreb i Zagrebačka županija

Nastup Hrvata iz Srbije

U programu će sudjelovati i Hrvati iz Srbije, u organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća.

U okviru svečanog otvorenja *Tjedna*, 25. svibnja, nastupit će studentica 2. godine flaute na Muzičkoj akademiji u Zagrebu **Lucija Vukov** iz Subotice.

Sutradan, u utorak, 26. svibnja, u Pučkom otvorenom učilištu u Zaprešiću, Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice izvest će predstavu *Tamburaški oproštaj* (tekst i režija **Marjan Kiš**).

U srijedu, 27. svibnja, održava se okrugli stol *Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske* na kojem će sudjelovati i predstavnici NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice.

U srijedu i četvrtak, 27. i 28. svibnja, na Europskom trgu bit će priređen cjelodnevni program (od 11 do 22 sata) pod nazivom *Šetnica kulture Hrvata izvan Republike Hrvatske*. Program podrazumijeva predstavljanje

bogate kulturne baštine Hrvata izvan Hrvatske kroz glazbeni, edukativni i zabavni program.

Kada je riječ o Hrvatima iz Srbije, u srijedu, 27. svibnja, od 11:50 do 12:50 sati nastupit će pjevačka skupina *Prelje* iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, *Kraljice Bodroga* iz KUDH-a *Bodrog* iz Monoštor te tamburaši Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina.

Sutradan, 28. svibnja, na Europskom trgu od 13:55 do 14:55 sati nastupit će ponovno pjevačke skupine *Prelje* i *Kraljice Bodroga* te pjevačka skupina HKD-a *Šid* iz Šida.

U okviru *Šetnice kulture* ovdašnji Hrvati imat će i tri štanda na Europskom trgu. Na jednom štandu bit će predstavljene tri institucije nacionalne manjine – Hrvatsko nacionalno vijeće, NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, kao i njihova nakladnička djelatnost. Na druga dva štanda predstaviti će se udruge, kako autentičnim stvaralaštvom i rukotvorstvom, tako i prikazom specifičnosti krajeva iz kojih dolaze.

U večernjem programu na Europskom trgu, u četvrtak, 28. svibnja, od 20:20 do 21:20 sati koncert će prirediti folklorši HKC-a *Bunjevačko kolo* i *Kraljice Bodroga*.

Tijekom *Tjedna Hrvata izvan Hrvatske* 29. i 30. svibnja u Zagrebu će biti održana sjednica novog saziva Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske. Predstavnici Hrvata iz Srbije u tome tijelu bit će: **Petar Dujić**, **Renata Kuruc** i **Marin Pluković**.

Subotnja događanja u programu dio su svečanog i protokolarnog obilježavanja Dana državnosti Hrvatske. Svečano zatvaranje manifestacije bit će u nedjelju, 31. svibnja, kada će biti upućena pisma i razglednice s prigodnom poštanskom markom »Tjedan Hrvata izvan Republike Hrvatske«.

D. B. P.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Konačna odluka o studentskim stipendijama

Donesena je konačna Odluka o dodjeli dvije tisuće stipendija studentima – pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske za akademsku godinu 2025./2026., objavio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Hrvati iz Srbije stipendije su dobili u dvije kategorije tog javnog natječaja: za potporu studentima – pripadnicima hrvatske nacionalne manjine koji studiraju u Hrvatskoj, gdje je dodijeljeno ukupno 57 stipendija kao i za potporu studentima – pripadnicima hrvatskog naroda izvan Hrvatske koji studiraju u Srbiji, s ukupno dodijeljenih 120 stipendija. Visina stipendije je 175 eura mjesečno, a dodjeljuje se za razdoblje od deset mjeseci.

Kako se ističe u obavijesti, s dobitnicima stipendije zaključit će se ugovori o čemu će oni uskoro biti obaviješteni putem elektroničke pošte.

Detaljne informacije o konačnoj odluci dostupne su na internetskoj stranici Ureda: www.hrvatiizvanrh.gov.hr.

225. obljetnica doseljavanja Hrvata u Banat (VIII.)

Kajkavski u Boki

Osnovni jezik im je srpski, sa snažnim obilježjima lokalnoga banatskog dijalekta

U građi koju su prigodom terenskog istraživanja 2000. i 2004. godine među Hrvatima kajkavcima u Boki i Neuzini snimili istraživači Balkanološkog instituta SANU (**Biljana Sikimić** i suradnici), kajkavski se elementi rijetko pojavljuju spontano, a nešto više ih govornici navode na upit ili poticaj. Primjerice, jedna ispitanica kaže: *Sem ti rekla da je došiel moj otec. Došel je. E pa, došel je iz odaje i onda se razbolel i je mrel.; kaj veliš, kaj velite.* Drugi ispitanik: *Kaj radiš? Kak si? Jesi dob'r? De si bil? Kaj si radil?* Treći: *Kaj češ tam da radiš, zakaj ideš u prodavnicu, kaj ne vidiš de je igla, kaj buš delal, kaj buš radil.*

Osnovni jezik im je srpski, sa snažnim obilježjima lokalnoga banatskog dijalekta. Zanimljivo je u tom kontekstu izražavanje stava i svijesti o jezičnoj upotrebi: *Mi stalno srpski govorimo. Ja ni ne znam hrvatski, da vam kažem. Pa sad baš nekad kad ne mogu brže da iskažem, kažem: šta, kaj očeš?* Treba pritom naglasiti da je na njihov govor tijekom razgovora vrlo vjerojatno utjecao jezik ispitivača, koji je srpski. To je vidljivo iz odgovora jednog ispitanika na pitanje u kojoj situaciji govori hrvatski, gdje on pragmatično kaže da odgovara na idiomu na kojem ga se pita: *Pa šta me pita, ja mu to kažem naopačke (?). Ako me pita nešto. Ja mu kažem na tom. (...) Ako mene pita hrvatski, ja mu odgovorim.*

Međutim, i taj jezik, kako pokazuje donji pregled, podliježe labavljenju naglasnog i gramatičkog sustava, pa se gube pojedine kategorije, a slično je zabilježeno i istraživanjem u Keči (Olujić, Požar, Radosavljević 2023: 143-146). Najstarija generacija govornika (zvučni zapisi iz 1968.) pak, bolje je čuvala obilježja koja se navode u donjem pregledu. Uz svaku pojavu na to skrećemo pozornost.

Glasovni sustav

Unatoč rijetkim kajkavskim elementima, u snimkama iz 2000. i 2004. pronađene su potvrde kajkavskih jezičnih crta koje je zabilježio **I. Brabec** sedamdesetih i osamdesetih godina 20. st. (Brabec 1972, 1982) i koje navodi **Lisac** 2012. Tako se u samoglasničkom sustavu mogu pronaći primjeri ostvaraja prajezičnih (praslavenskih) samoglasnika tipičnih za kajkavski. Nekadašnji poluglas

(reducirani glas, šva) ostvaruje se kao e: *otec, patek, sveker, venec.* Kod najstarijih ispitanika zabilježeni su još i ovi oblici: *odlomek, nadimek, tetec, jeden, kratek, sem, svenuti.* Dugi glas *jat* može se pojaviti kao zatvoreno e (*děte*), a kod starijih ispitanika moguć je i diftonški ostvaraj *ie* (*snieg, rieč*; usp. Brabec 1982: 77). Najstariji ispitanici upotrebljavaju i protetsko v ispred samoglasnika u: *vuši, vuglen* (Večanski 2003: 56), a zanimljiv je oblik *na vuvu* (Večanski 2003: 154), gdje se kajkavska pojava proteze spaja sa štokavskom, odnosno srpskom pojavom glasa v umjesto h između samoglasnika. Takve hibridne pojave nisu neobične kad je riječ o jezičnim do-dirima.

U suglasničkom sustavu uočavaju se također tipične kajkavske crte: završno l (*posel; imal, dozvolil, našel*), skupina šč (kod starijih ispitanika više potvrda: *napuščati, prepuščal, derišče*), skupina čr (*črna*), neotirana skupina jd (*zajde*; stariji: *najde*), a kod starijih ispitanika i skupina jt (*trejte, cvejta, prujta, prenajti, dojt*). Skupina svl pojednostavnjuje se u sl (*presleče*), a u početnoj skupini vs otpada v (*sejeno*). Za stariju je generaciju svojstven srednji izgovor afrikata č i ģ: *rieč, nočiti, učutali, čuje, gađa, određen.* Kod starijih ispitanika zabilježeni su i oblici bez druge palatalizacije: *momki, barjaki, jarki* te refleks nekadašnje skupine dj kao j (*mlaji*).

Vezano uz akcentuaciju vrijedi spomenuti mjestimično čuvanje starog (kajkavskog) mjesta naglasaka, npr. *velī, stojīmo, bežīte, želīte, zemljē, četvīr toga, s ovīm, s onīm, s jenīm* (usp. Brabec 1982: 77). Kod najstarijih ispitanika (snimke iz 1968.) još je više takvih pojava (*svenūlo, nazād, gredīce, sklopīti, istopī, vodē, zemljē, odvalī, gledī, zaprōsi, molītvu, decē*). Tome se može dodati i čuvanje prednaglasne duljine (*bāčiti, vējāli, preglēdāli, smētālo*) te prebacivanje naglasaka na prethodni slog: *pōtičedu, pō iži, od je(d)noga dō drugoga, jedan zā drugim, prīnes, dēvojka.* S druge strane, pojavljuju se promjene u tonu naglasaka i njegovoj duljini: *sānduk, opēt, būdak, sikīrku, ūznōjili, svāgaju, tōpi* [topovi], *dolāzili, krātek, pōsel, svīrec, kūca na penđer ili vrata i vīče, u kāfu*, što signalizira labavljenje naglasnog sustava. Na labavljenje upućuje i kolebanje oko mjesta i kvalitete naglasaka, koje rezultira dvojnim mogućnostima naglasaka na istoj riječi u kratkim razmacima, što je uočljivo već kod starije generacije is-

pitanika, npr. *bil je moj dēd* (odmah zatim: *taj moj dēd se dvaput ženil*), pa čak i *decà* (više puta) / *dēca* (dvaput), s novoštokavskim kratkouzlaznim naglaskom, koji se ostvaruje i u posuđenicama *Bečkèrek* i *biòskop*.

Morfologija

U glagolskoj morfologiji karakterističan je i u obje generacije čest završetak 3. lica množine prezenta -du: *sedidu, gledadu, smejedu, namotadu, svratidu, pogledadu, kažedu, odredidu, se pravidu, idedu, se maskiradu,*

Obitelji Žunac i Lukinić, 1928.

umotadu, napravidu, pobacidu, ispuštidu, kuvadu, se sastanedu, doġedu, se maskiradu, spavadu, skiničedu (kod najstarijih ispitanika: *pogajedu, idedu, kečidu, šalidu se, držidu, potičedu*). Za taj je završetak važno napomenuti da je, osim u izvorišnim turopoljsko-pokupskim govorima, uobičajen i u vojvođanskim govorima (Ivić 2001: 102), što je očito potpomoglo njegovo čuvanje. Uz to vrijedi spomenuti 3. lice prezenta glagola *jesti* u kajkavskom obliku *je* te pridjev radni glagola *umrijeti*: *mrel, mrele*.

Dosta glagolskih kategorija potvrđeno je samo kod starijih ispitanika. Tako se čuva infinitiv (npr. *česati*), ali unatoč tome povremeno se bilježi njegova zamjena da-konstrukcijama, kao rezultat okolinskoga srpskog utjecaja: *možedu dojtī da prose; idem da večeram, posle da slušam radio pa da ležem; koji nisu mogli da se sklone; počeli da podižedu iže; nis mogel dalje da tražim; može da se stane i kreće; nije znal još dobro da divani; kad sam ja počel da se pogajem; kojega mora momak koji stoji u krugu da naje; ima pravo da poljubi devojkū; tre-*

ba da beži; nastoji da najde. Čuva se i kajkavski futur koji se tvorio svršenim prezentom glagola *biti* (*budem*), a odgovara futuru drugom u standardnom jeziku. Čuva se u skraćenom obliku, *bu* (*da tu bumo nočili, kako on bu pil kafe, bumo vidli, da se sin bu mogel oženiti*), kako bilježi i Brabec, a katkad i u punom (*kokoši ne budu nesle*). Takvom futuru konkurira i futur s glagolom *htjeti* (s infinitivom, ali i s da-konstrukcijom): *popiču je(d)nu rakiju i idem da večeram, posle da slušam radio pa da ležem, ako bum mogel spati; ti ćeš od otoga mreti; kaj će ponesti sebum; ovak ču početi; još ču nekaj da ispriopovedam*.

Od kajkavskih crta može se još spomenuti postojanje supina, iako je zabilježen samo jednom (*nisu više išli nikaj iskat*) i zani-jekani oblik glagola *biti* za treće lice jednine prezenta u kraćem obliku: *nis mogel, ni više bilo pruge*. Kao nekajkavski element uočen je aorist (*propade mu cela muka*), a treba dodati da je potvrđen i pluskvamperfekt (*bili su se uznojili*) koji postoji u oba jezična sustava...

Rječnik

Zabilježili smo ove kajkavske lekseme: *lotre, cvikeraš, lajbek, klinčanica, mlinčinjak* (valjak za tijesto), *fašnjaki, meša* (*k meše*), *prošencija, rubača, Vuzem, gdo, štrikan, vuzmeni, bermati, čakati, delati*, kao i oblike koji se fonološki razlikuju od onih u standardnom jeziku, npr. *kuliko, tuliko, jena* (jedna), *brez*, a kod

starijih ispitanika još: *cucek* (samo u genitivu: *cucka*), *ižalhiža, zutradan, cirkva, zapeljati, kefati, zeti* (Večanski 2003: 164), *svenuti* (svanuti). Karakteristični su germanizmi (*birt, fruštuk, vangl, grunt, plac, flajbas, šmirgl, ringišpil, komanda, vandšaft, štafir*), a neki su od njih zajedničko leksičko blago s vojvođanskim govorima (Ivić 2001: 103). Ispitanici se obilno služe turcizmima koji su karakteristični za susjedni srpski: *komšija, komšiluk, makaze, penđer, peškir, pitija, obaška*. Kod starijih ispitanika zabilježili smo još: *divaniti, hak* (plaća), *čuprija* (most, ali i skela), *avlija, adet*. Treba uzeti u obzir i da su oni napustili Pokuplje u vrijeme kad su već započele migracije koje smo spomenuli u uvodnom poglavlju – uostalom, **Messner-Sporšić** (1931: 165) navodi da su **Delimanići** stigli u Pokuplje iz Virovitice – pa su moguće i prije doseljavanja preuzeli u svoj govor neke turcizme, glagol *divaniti* zabilježen je i u Pokuplju, npr. u Pisarovini (Celinić 2020: 14) i u lekeničkom kraju (Svetopetrić i Perić 2023: 17).

I. Olujić, S. Požar i I. Radosavljević
(Zbornik radova *Hrvati u Boki*, 2025.)

Sofija Mandić, istraživačica CEPRIS-a i članica RIK-a

Zlouporaba manjinskog statusa

*Zlouporaba manjinskog statusa tijekom izbora jest dodatni prostor za tzv. fantomske liste, ali koje su još pogodnije za manipulaciju od »običnih« lista * Po prijedlogu koji je trenutno u Skupštini, ukida se mogućnost da nacionalna vijeća daju mišljenje o manjinskom statusu određene liste, uvodi se mogućnost da i grupe građana dobiju status manjinske liste, a ukida se i nadležnost izbornih povjerenstava da procjenjuju je li konkretna lista zaista manjinska ili se radi o zlouporabi manjinskog statusa*

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Foto: Goran Srdanov/Radar

U Skupštini Srbije ovog je tjedna trajala rasprava o setu izbornih zakona. Na dnevnom redu su Prijedlog zakona o dopuni Zakona o izboru predsjednika Republike, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnim izborima, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izboru narodnih zastupnika i Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Ustavnom sudu. Na set izbornih zakona podneseno je oko 160 amandmana. I kako je to već postalo uobičajeno u duboko podijeljenoj državi, vlast predložene izmjene pravda punim poštovanjem ODIHR-ovih (*Office for Democratic Institutions and Human Rights*) preporuka, dok oporba kaže da su ovakvi potezi vlasti manipulacija. Zastupnik vladajućeg SNS-a **Miroslav Petrašinović**, koji je podnio prijedlog zakonskih izmjena, u raspravi je rekao da je set izmjena izbornih zakona predložio kako bi se unaprijedio izborni proces u skladu s preporukama ODIHR-a i naveo da je do sada ispunjeno 12 od ukupno 25 preporuka. Kako je kazao, ove izmjene trebaju povećati stupanj stručnosti biračkih odbora, kao i članova općinskih i gradskih izbornih povjerenstava koji će morati proći obuku koju organizira Republičko izborno povjerenstvo. Naveo je i da je jedna od ključnih izmjena to da birač potpisom sada može podržati više izbornih lista. O predloženim izmjenama zakona u intervjuu za *Hrvatsku riječ* razgovaramo sa **Sofijom Mandić**, istraživačicom Centra za pravosudno istraživanje (CEPRIS) i članicom Republičkog izbornog povjerenstva.

► **Prije razgovora o predloženim izmjenama izbornih zakona pitat ću Vas o mogućem datumu izbora u Srbiji. S datumom se još uvijek licitira, a to podgrijava i sam predsjednik Aleksandar Vučić. Republičko izborno povjerenstvo, čija ste Vi članica, pokrenulo je nabavu veće količine izbornog materijala, što je potaknulo nagađanja da će izbora biti ove godine. Je li objavljena javna nabava za kupnju izbornog materijala najava skorih izbora u Srbiji?**

Kada smo na posljednjoj sjednici RIK-a donosili odluku o javnoj nabavi izbornog materijala, to je trebao biti »dimni signal« da će biti izbora tijekom ljeta. Takvih signala bilo je još – više najava predsjednika o mogućem datumu izbora, najave mitinga vladajuće stranke i slično. Kako se izbori moraju raspisati najkasnije 45 dana prije njihova održavanja, sve je manje vjerojatno da će izbora biti 12. srpnja (morali bi biti raspisani 28. svibnja). Ako pritom znamo i da se u skupštinskoj raspravi nalazi prijedlog za izglasavanje nepovjerenja Vladi i da bez odlučivanja o njemu ne može doći do raspuštanja Skupštine, onda gotovo sigurno možemo kazati da su najave ljetnih izbora, makar onih u srpnju, bile lažna uzbuna. Zašto se takvim lažnim najavama bave predsjednik i SNS, ostavljam na procjenu čitateljima.

► **Izbore u Srbiji već dugo prate primjedbe na sam proces izbora, različite pritiske na birače, nesređen**

popis birača u kojem su i stariji od 100 godina... Najviše se u javnosti govorilo o preporukama ODIHR-a. U izvještaju je čak 25 preporuka koje trebaju unaprijediti izborni proces u Srbiji. U javnosti se to predstavlja kao zahtjeve ODIHR-a za promjenu izbornih zakona, a nije li suština da se samo ne krše postojeći zakoni?

U pravu ste – 25 preporuka (od toga sedam prioriternih) uglavnom se odnosi na primjenu zakona, odnosno na praksu. Tek nekoliko preporuka odnosi se na razmatranje izmjena propisa, ali i to u sklopu unaprijeđenja postojeće prakse. Vlasti u Srbiji konstantno se trude predstaviti da je problem s izborima u Srbiji normativni problem. Svi mi, ali i demokratski svijet koji prati stanje u Srbiji, znamo da to nije slučaj. Radi se o sustavnom kršenju propisa koje dovodi do manipulacije institucijama i medijima radi postizanja nedopuštene prednosti vladajuće stranke. Ovaj opis izbora u Srbiji koristio je Europski parlament u svojoj rezoluciji o domaćim izborima.

*Sofija Mandić diplomirana je pravnica, upisana u Registar posrednika u mirnom rješavanju sporova Ministarstva pravosuđa i dugogodišnja aktivistica za ljudska prava. Autorica je, koautorica i urednica brojnih analiza o vladavini prava, stanju ljudskih prava u Srbiji i njihovoj perspektivi. Kao predstavnica civilnog društva sudjelovala je u procesu izrade komentara i mišljenja na izmjene Ustava iz 2022., zakona i podzakonskih akata koji proizlaze iz tih promjena. Autorica je knjige *U krugu negacije, godine parlamentarnog (ne)suočavanja sa lošom prošlošću u Srbiji* (2023.).*

► **Rekli smo da izmjene izbornih zakona koje su u skupštinskoj proceduri vlast predstavlja kao provođenje preporuka ODIHR-a, dok oporba tvrdi da je riječ o izmjenama koje neće donijeti suštinske promjene. Što je za Vas sporno u tim izmjenama zakona?**

Te izmjene navodno se oslanjaju na nekoliko odabranih preporuka ODIHR-a, tako kaže predlagatelj (koji opet nije Vlada, nego zastupnik pojedinac iz redova vladajuće stranke). Od sedam prioriternih preporuka izmjene se odnose samo na jednu preporuku koju je ODIHR označio kao prioriternu, što dovoljno govori. Također, treba napomenuti da ODIHR u prvoj prioriternoj preporuci inzistira na tome da se svaka izmjena propisa provede uz široki društveni konsenzus i dovoljno prije narednih izbora. U ovom trenutku nijedan od ta dva uvjeta (vremenski i uvjet konsenzusa) nije ispunjen. Suštinski, osim jedne preporuke (jedan čovjek – više potpisa za podršku izornoj listi), sve ostale izmjene idu u smjeru suprotnom od preporučenog. Dakle, radi se o pozivanju na preporuke kako bi se postupilo suprotno njima. Tu su odličan primjer pravila za kandidiranje izbornih lista. Dok ODIHR preporučuje da se smanji mogućnost manipu-

lacija manjinskim izbornim listama, predložene izmjene ukidaju sve dosadašnje mehanizme kontrole zlouporabe manjinskog statusa.

► **Kolokvijalno, ove predložene izmjene zakona nazvane su Petrašinovićeve zakoni. Prije toga imali smo takozvane Mrdićeve zakone (odnosi se na izmjene pravosudnih zakona). Što znači to što predlažać nije Vlada, nego zastupnici vladajuće stranke?**

Vlada se krije iza vlastitih zastupnika, vjerojatno kako bi rekla da ona ne stoji iza tih prijedloga, ako nešto s rješenjima pođe po zlu. To je jedan mogući razlog, mada nitko ni u Srbiji ni u međunarodnoj zajednici ne vjeruje u to da **Mrdić** i **Petrašinović** zaista pišu systemske zakone u slobodno vrijeme. Čak i u medijima ih zastupaju predstavnici Vlade, uglavnom ministri. Drugi i vjerojatno važniji razlog je što podnošenje zakona od strane Vlade povlači i obvezu provođenja javne rasprave, što se izbjegava. I u slučaju **Mrdićevih** i u slučaju **Petrašinovićevih** zakona javna rasprava ukazala bi na nedostatak konsenzusa o predloženim rješenjima. Vlada izbjegava da dobije taj odgovor od stručne javnosti i zato »podmeće« svoje zastupnike. Podsjetimo samo čitatelje da je Venecijanska komisija prije nepunih mjesec dana rekla kako je takvo postupanje mimo minimalnih europskih standarda jer se radi o izmjenama izuzetno važnih propisa.

► **Već ste rekli da je jedna od bitnih promjena mogućnost da jedan birač svojim potpisom podrži više lista, što je i ušlo u prijedlog zakonskih izmjena. To je velika novina, možda i nelogičnost. Dobra ili loša preporuka i konačno zakonsko rješenje? Otvaraju li ove izmjene mogućnost dolaska na liste velikog broja fantomskih lista?**

Istina je da je ODIHR ovo preporučio, ali dosta davno, tako da je ta preporuka ostala iz nekih boljih vremena za izbore. Moj stav, ali vidim da je to stav i mnogih drugih kolega koji su sudjelovali u provođenju izbora, jest da je ODIHR napravio pogrešku kada je tako nešto preporučio Srbiji, jer nije uvažio kontekst, prije svega kontekst nakon posljednjih izbora. Tada su ovjereni potpisi podrške bili predmet sustavne zlouporabe. Tako su rođene tzv. fantomske liste koje su, primjerice, na beogradskim izborima činile polovicu kandidiranih lista (7 od ukupno 14). Ovo odgovorno tvrdim kao članica izbornog povjerenstva, a zbog takvog razvoja podnesene su i kaznene prijave po kojima do danas nije donesena nijedna pravomoćna odluka. Izborni sudovi također su odbili baviti se opisanim zlouporabama. U takvim okolnostima uvođenje pravila jedan čovjek – više potpisa samo znači ozakonjenje prethodno uočenih zlouporaba. Ako pogledamo korijen te preporuke u doku-

mentima ODIHR-a, kontekst u kojem je potrebno uvesti pravilo jedan čovjek – više potpisa upravo su situacije kada se proces verifikacije potpisa zloupotrebljava za onemogućavanje kandidiranja. Situacija u Srbiji potpuno je suprotna – mi vidimo da proces verifikacije potpisa uopće ne postoji i tome svjedoče brojne odluke izbornih povjerenstava, tužiteljstva i sudova.

► **Da se zadržimo kod izmjene koje se odnose na manjinske liste. Znamo koliko je bilo zlouporaba ili pokušaja zlouporaba lista nacionalnih manjina, koje imaju povlašten položaj u odnosu na većinske liste. Još jedan prostor za fantomske liste?**

Zlouporaba manjinskog statusa tijekom izbora jest dodatni prostor za tzv. fantomske liste, ali koje su još pogodnije za manipulaciju od »običnih« lista. Potrebno je manje potpisa podrške za kandidaturu, a za ulazak u Skupštinu nije potrebno dosegnuti 3% podrške, nego tzv. prirodni prag. Po prijedlogu koji je trenutno u Skupštini, ukida se mogućnost da nacionalna vijeća daju mišljenje o

manjinskom statusu određene liste, uvodi se mogućnost da i grupe građana dobiju status manjinske liste, a ukida se i nadležnost izbornih povjerenstava da procjenjuju je li konkretna lista zaista manjinska ili se radi o zlouporabi manjinskog statusa. Usvajanjem predloženih izmjena izborna povjerenstva neće imati osnovu da ne proglase manjinsku listu koja to očito nije. Zlouporaba manjinskih lista, osim što mijenja izbornu volju građana, predstavlja i određenu poruku postojećim stvarnim manjinama u Srbiji – ona nipoštaštava naše sugrađane u manjinskom statusu, politički ih minimizira. Poruka vladajuće stranke glasi: ako prave manjine neće sa mnom, naći ću lažne koje hoće. Porazno je što se manjinske stranke koje podržavaju trenutačnu Vladu o ovom pitanju uopće nisu oglasile. Prave se da ih se to ne tiče.

Zlouporaba manjinskih lista, osim što mijenja izbornu volju građana, predstavlja i određenu poruku postojećim stvarnim manjinama u Srbiji – ona nipoštaštava naše sugrađane u manjinskom statusu, politički ih minimizira. Poruka vladajuće stranke glasi: ako prave manjine neće sa mnom, naći ću lažne koje hoće. Porazno je što se manjinske stranke koje podržavaju trenutačnu Vladu o ovom pitanju uopće nisu oglasile. Prave se da ih se to ne tiče.

► **Uvjeti za podnošenje lista nacionalnih manjina ostaju isti što se tiče broja prikupljenih potpisa, ali je veći broj mogućih podnositelja lista nacionalnih manjina. Kako će Republičko izborni povjerenstvo utvrđivati je li neka lista zaista manjinska ili ne?**

Ukoliko nova pravila budu usvojena, Republičko izborni povjerenstvo praktično neće imati mogućnost suštinski preispitivati manjinski status, nego će biti prisiljeno konstatirati da je određena lista predana, da ima dovoljan broj potpisa i da tvrdi da zastupa manjinske interese. Ta tvrdnja više se neće moći ispitivati.

► **Manjinsku listu sada bi mogla podnijeti i grupa građana. Postoji li obveza da podnositelji budu upisani u poseban popis birača određene nacionalne**

manjine? I koliko je i taj upis u poseban popis birača jamstvo, jer se vrlo jednostavno može i upisati i ispisati iz tog biračkog popisa?

Prema tom prijedlogu ne postoji obveza da podnositelji (ili kandidati na toj listi) budu upisani u poseban popis birača. Čak i da takva obveza postoji, vi ste vrlo lijepo primijetili da je upis i ispis iz tog biračkog popisa također laka meta za manipulaciju. Dakle, ono što smo do sada imali, a to je mogućnost da izbornom povjerenstvo ispituje sve okolnosti pod kojima je manjinska lista podnesena, jedini je način da se spriječi moguća zlouporaba. Nije dovoljno da jedna okolnost ukazuje na zlouporabu, baš zato što je pitanje manjinskog statusa vrlo osjetljivo. Vi ne možete nekome reći osjeća li se zaista i izjašnjava kao Mađar, Hrvat ili Bošnjak, ali splet različitih okolnosti može dovesti do utemeljenog zaključka radi li se o zlouporabi. Za grupe građana o kojima ste pitali – bit će dovoljno da grupa građana sklopi sporazum o osnivanju i to će praktično biti dovoljno za proglašenje liste.

► Po preporukama ODIHR-a formirano je i Povjerenstvo za unaprjeđenje izbornog procesa. Što očekujete od njega? Hoće li, bez obzira na to što ga čine i predstavnici organizacija koje se dugo bave izbornim procesima i što će se odluke donositi kvalificiranom većinom, do narednih izbora iz popisa birača biti izbrisani svi preminuli? Može li se spriječiti da glasaju oni koji su promijenili adrese pred izbore?

Povjerenstvo za reviziju biračkog popisa nema zakonske ovlasti vršiti bilo kakve izmjene u biračkom popisu. To je apsurd od samog početka – biti povjerenstvo za reviziju, a bez ovlasti za reviziju. Povjerenstvo može samo prikupljati određene podatke i pokušati shvatiti što se događa u biračkom popisu. Ovih dana od članova povjerenstva čujemo da nemaju pristup čak ni osnovnim podacima o upisu birača u birački popis, tako da im je čak i analiza stanja onemogućena. Dakle, od tog Povjerenstva ne očekujem ništa i žao mi je što su pojedini, uključujući i organizacije civilnog društva, podržali usvajanje zakonskog rješenja koje neće riješiti problem. Mislim da je time nanesena nemjerljiva šteta težnji da se na sljedeće izbore ide s »čistim« biračkim popisom, u skladu s međunarodnim preporukama i razumnim očekivanjima građana.

Foto: Goran Srdanov/Radar

Viktorija Škorućak, magistra filologije indologije i južnoslavenskih jezika i književnosti

Euritmija – spoj pokreta, jezika i glazbe

»Kroz euritmiju sam uspjela objediniti sve ono što me je u životu zanimalo i čemu sam težila – pokret, jezik, glazbu«, kaže naša sugovornica

Rođena Somborka, koja trenutno živi u Švicarskoj, **Viktorija Škorućak** svoj je životni i profesionalni put gradila između jezika, književnosti i umjetnosti pokreta. Nakon studija indologije i južnoslavenskih jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu njezin interes postupno se usmjerio prema euritmiji – umjetnosti izražavanja pokretom, odvođeci je do Švicarske, u kojoj danas studira i živi.

Somborsko odrastanje

Naša sugovornica rođena je 1990. godine. Multikulturalnost obiteljskog naslijeđa i somborske sredine u kojoj je odrasla utjecali su i na njezinu ljubav prema jezicima.

»Voljela sam što je Sombor varošica – nije velegrad ispunjen neboderima i užurbanošću, a nije ni selo u kojemu je sve usporeno i svi sve poznaju. Bio mi je uvijek taman – dovoljno živahan i dovoljno miran. I prepun zelenila. Danas mnogo cijenim to što sam odrastala baš u Vojvodini, u izrazito multietničkoj i multikulturalnoj sredini. Moja je majka Hrvatica, otac Mađar, a odrastala sam i školovala se u sredini sa srpskim jezikom. Baka s tatine

strane je rođena **Pekanović**, a Pekanovići su somborski Hrvati Bunjevci. Prabake s tatine strane su Njemice. Naše prezime Škoručak vjerojatno je izvorno slovačko, ako se gleda konstrukcija. Čitava tatina strana obitelji je prava slika Monarhije – nacionalna mađarsko-hrvatsko-njemačko-slovačka mješavina. Oba moja roditelja potječu iz velike obitelji tako da imamo mnogo rodbine – tatina je raseljena po čitavom svijetu, a mamina po čitavoj Dalmaciji. Ono što mi se jako urezalo u sjećanje iz djetinjstva jesu godišnja obiteljna okupljanja. Tada bi dolazili naši rođaci iz raznih dijelova svijeta i sporazumijevali smo se na više jezika. Otuda se valjda i rodila moja ljubav prema jezicima«, prisjeća se Viktorija.

U Somboru je završila srednju medicinsku školu *Dr. Ružica Rip*, smjer fizioterapeutske tehnike:

»Fizioterapeutske smjer odabrala sam jer sam se tada bavila sportom i zanimalo me je sve vezano uz pokret. Bilo mi je jako lijepo i zanimljivo u srednjoj medicinskoj školi i mnogo sam dvojila bih li pokušala upisati medicinu. No, na kraju sam se odlučila za nešto potpuno drugačije kako bih malo proširila svoje vidike«.

Studije u Zagrebu

Nakon srednje škole odlazi u Zagreb na studije. Završila je indologiju i južnoslavenske jezike i književnosti (s fokusom na slovenistiku i srbistiku) na tamošnjem Filozofskome fakultetu.

»Još kao osnovnoškolac imala sam želju studirati u inozemstvu, a kako je moj brat **Mario Bara** završio fakultet u Zagrebu, nekako sam prirodno pošla njegovim stopama. Prvobitna želja bila mi je studirati indologiju i judaistiku jer su me jako zanimali sanskrit i hebrejski. No, kada sam se prijavljivala na prijemni ispit za upis na studij, Ministarstvo obrazovanja nije odobrilo formiranje

studija judaistike na Filozofskome fakultetu koje je bilo planirano za tu godinu. Tada mi je brat ubacio 'bubu' u uho kako bi mi studij južne slavistike mogao biti zanimljiv jer sam prije pokazivala interes za slavenske jezike i književnosti i jedno vrijeme pisala poeziju. I bio je u pravu«, kaže ona.

Tijekom studija bila je članica Kluba A-302, kluba studenata Odsjeka za južnoslavenske jezike i književnosti koji radi na promicanju južne slavistike.

»Drago mi je da sam imala priliku priključiti se radu Kluba jer je to umnogome obogatilo moj studij i pružilo mi jako vrijedna iskustva – djelovala sam kao član uredništva, lektor za srpski jezik, sudjelovala u organizaciji konferencija, objavljivala članke, upoznala mnoge zanimljive ljude... Sve su to iskustva koja su kasnije u životu zlatna vrijedna. U sklopu djelatnosti Kluba organizirali smo Međunarodnu studentsku konferenciju *Jučer, danas, sutra – slavistika*, Bilateralni susret *Hrvatska – Slovenija: Južna slavistika u EUropskom kontekstu*. Izdali smo nekoliko brojeva časopisa *Balkan Express*, zbirke prijevoda slovenske poezije...«, prisjeća se Viktorija.

Klub A-302 objavio je »Mali priručnik za srpski jezik – razlike u odnosu na hrvatski standardni jezik« čije su autorice Viktorija Škoručak i **Valentina Bedi**. Priručnik se može naći u PDF formatu na internetskoj stranici fakulteta: www.ffzg.unizg.hr.

»Kada sam došla na studij u Zagreb, bilo mi je zanimljivo usvajati standard hrvatskoga jezika, a pritom u svijesti imati i razlike sa srpskim standardom. Tako sam došla na ideju pisanja priručnika koji bi obradio neke razlike u standardima između ova dva jezika. Tu je ideju podržao Klub A-302 te smo je kolegica Bedi i ja realizirale. Ono što moram naglasiti jest to da je priručnik nastao isključivo iz praktičnih pobuda, a ne iz nekih uvjerenja. Koliko god da su hrvatski i srpski jezik slični, razlike na razini

standarda ipak postoje i njih je potrebno imati u vidu kada se u praksi susretnete s nekim tekstom na srpskom jeziku koji morate prevesti na ili prilagoditi hrvatskom jeziku. I obratno«, navodi ona.

Umjetnost pokreta

Iako je diplomirala indologiju i južnu slavistiku, interesiranja su je odvela u svijet euritmije. Euritmija je ekspresivna umjetnost koja kroz pokret izražava govor i glazbu. Osim izvođenja na pozornici, svoju primjenu ima i u pedagogiji i terapiji pokretom. Početkom 20. stoljeća utemeljio ju je **Rudolf Steiner**, osnivač waldorfske pedagogije i antropozofije. Naziv potječe od grčkih riječi koje znače »lijep« ili »skladan ritam«. Euritmija je Viktoriju vodila od Zagreba, preko Berlina do trenutne lokacije, mjesta Dornach u Švicarskoj.

»Nakon završetka Filozofskog fakulteta počela sam raditi u jednoj internacionalnoj kompaniji i za to vrijeme započela četverogodišnju edukaciju iz pjevanja u sklopu Škole za otkrivanje glasa. Tu sam se susrela i s euritmijom, plesnom umjetnošću koja me je mnogo zainteresirala te sam vrlo brzo u Zagrebu upisala i petogodišnji izvanredni studij euritmije. Euritmiji me je isprva privukla poveznica jezika i pokreta. Naime, euritmija se pleše na glazbu, ali i na govor, tj. recitiranje poezije. Primijetila sam da poetska i glazbena djela mnogo drugačije doživljavam kroz euritmiju. Kao da mogu mnogo dublje proniknuti u bit djela i tu bit dočarati kroz pokret. Kroz euritmiju sam uspjela objediniti sve ono što me je u životu zanimalo i čemu sam težila – pokret, jezik, glazbu«, kaže ona.

Nakon završetka studija u Zagrebu zaputila se u Berlin na dodatnu jednogodišnju izobrazbu, a potom je uslijedilo daljnje scensko-umjetničko usavršavanje u euritmiji u Dornachu u Švicarskoj, gdje danas živi.

Veze s rodnim krajem

Rodni Sombor i tamošnju obitelj posjećuje, kako kaže, kad god može. Što se tiče događanja u hrvatskoj zajednici u Srbiji, tu joj je brat Mario glavni izvor informacija »jer je on i profesionalno povezan sa zajednicom«.

Upitana za daljnje planove, Viktorija na kraju razgovora kaže:

»Voljela bih još neko vrijeme ostati u Švicarskoj i usavršavati se na polju umjetničke euritmije. Euritmija nije

mного prisutna u Vojvodini. Samo u manjoj mjeri u waldorfskim vrtićima. Možda će se u budućnosti pružiti prilika da se učini nešto više na tom polju jer sad već ima nekoliko diplomiranih euritmista iz naših krajeva – **Katalin Tóth** iz Kanjiže je diplomirala u Budimpešti, **Jasna Anđelković** iz Pančeva diplomirala je u Witten-Annenu u Njemačkoj, njezina sestra **Milica** također polako privodi studij kraju u Witten-Annenu, **Sanja Kostić** iz Zemuna diplomirala je u Berlinu. Dakle, imam u planu jednoga dana učiniti nešto na polju euritmije u Srbiji, ali nisam sigurna bih li se vraćala za stalno. Možda periodično«.

D. Bašić Palković

Crtao je naše misli

Jednom se i to moralo dogoditi – jednostavno, biologija je to tako uredila – a dogodilo se u subotu, 16. svibnja: umro je Corax. Oni malo upućeniji znali su da je već godinama imao problema s rukom pa mu je u crtanju pomagala kćerka Tanja, a oni koji nisu znali primijetili su to po crtežima. Ali, svi skupa uvjeravali smo se u to da ga britak um nije napustio do posljednjeg dana života, o čemu svjedoči i naslovna strana *Danasa* od subote na kojoj Boss i još dvojica mafijaša na oružju drže simbole pravosuđa.

Iako nije bio Subotičanin, niti je u ovaj grad često dolazio, Predrag Koraksić Corax bio je stanovnik duša mnogih naših sugrađana. Kao što se to može reći i za bilo koje drugo mjesto u ovoj zemlji. Uselio se u njih tiho i trajno jer je njegova karikatura, kao nijedna druga na ovim prostorima, bila i njihova precizno uokvirena misao o događajima u zemlji, a nerijetko čak i putokaz: ako, zbunjen, nisi znao što misliti o određenom događaju, dovoljno je bilo pogledati Coraxovu karikaturu – sve ti je u par poteza objasnio. Takav dar na ovim prostorima imao je jedino još, također pokojni, *Feral Tribune*.

A taj dar, bez korištenja suvišnih epiteta, najbolje je opisao sam Corax u intervjuu koji sam imao sreću raditi s njim u lipnju 2015. kada je u predvorju Otvorenog sveučilišta imao posljednju samostalnu izložbu u Subotici: »Jednostavno, ja sam 'profesionalno deformiran' jer mislim u slikama i odmah reagiram«. S obzirom na sadržaj, Corax je ispisao tomome misli u slikama jer je svaka od njih zamjena za tisuće i tisuće karaktera koje riječi zahtijevaju ne bi li što uspješnije definirale, analizirale, kritizirale ili jednostavno opisale ono što ti je i inače pred očima. Predrag Koraksić, to je već moj zaključak, mislio je u metaforama koje je onda pretočio na papir i podastrio ih na uvid javnosti, bilo da je riječ o *Našoj borbi*, *Vremenu*, *Danasu*, *Radiju Slobodna Europa*...

U dokumentarnom filmu *Crtanje istorije*, koji je u nedjelju prikazan na TV N1, Corax je, govoreći o svojim ranijim radovima u *Večernjim novostima* ili *Dugi*, rekao kako je zajednička osobina karikatura u vrijeme socijalističke Jugoslavije bila da su one bile »bez adrese«. Pa ipak, i u to doba njegove karikature Franca Popita (čije je prezime baš zgodno poslužilo za crtež) i Kurta Waldheima (čija je nacistička uniforma s Kozare bila povod za kukasti križ na usnama), danas to s lakoćom možemo reći, bile su uvod u »personifikaciju« koju je od devedesetih na svojim crtežima dosljedno provodio do posljednjeg dana života. Prvo je ona bila oličena u osobi Slobodana Miloševića, Mire Marković i klike oko njih, zatim čitave plejade dosovaca, na čelu s Neobaviještenim i Manekenom da bi kraj njegove epohe zaokružio Ovaj s usnama i banda oko njega. Iako je materijala, i to svakodnevno, imao »na tone«, Corax se nije bavio perifernim i efemernim likovima poput raznoraznih pásztora, dulića, labana, bakića ili žigmano-

Foto: Vesna Lalić

va jer su svi oni (plus njihovi blizanci iz drugih sredina) bili (i jesu) samo pipci ogromne hobotnice čije je sjedište na Andrićevom vencu. Corax se, i to svakodnevno više od trideset godina, bavio suštinom, ciljajući i pogađajući, poput najuspješnijeg alkara samo »u sridu«. To je njegova vjerna publika prepoznavala i na tomu mu je zahvalna jer je svaki crtež bio iskren, jasan i nadasve kritičan.

Pa ipak, kako je i sam rekao u intervjuu od prije jedanaest godina za *Magločistač*, jedini kompromis »u estetici svog posla« napravio je sam sa sobom: da ne vrijeđa osobu. I koliko god da je jasan kada Miloševića (bez očiju) u par poteza stavi u dilemu da ispred prepunog ormara odluči hoće li toga dana odjenuti generalsku uniformu, državničko odijelo ili odoru svećenika ili pak Ovoga s usnama kako kao faraon stoji ispred piramide s glasačkim kutijama ili mu pak iz grobova izlaze kosturi s glasačkim listićima, crtu koja prelazi u individualno vrijeđanje nije prešao.

Objašnjenje za takav vlastiti kompromis u profesionalnom bavljenju karikaturom dao je sâm Corax u spomenutom dokumentarnom filmu. Pričajući, naime, da je kao dječak od četničke kame u rodnoj Gornjoj Gorevnici kod Čačka sa svojom majkom spas, krijući se poput Ane Frank, pronašao u Zemunu, i pričajući o svojim kasnijim mladalačkim danima, naslov romana Zsigmonda Móricza *Budi dobar sve do smrti* našao mu se kao ideja vodilja, kao putokaz života, čiji smjer, svjedoci smo svi, do kraja nije mijenjao.

I upravo zbog toga, u ime Subotičana, kao i svih drugih koji su voljeli i poštovali Predraga Koraksića Coraxa, slobodno možemo reći: »Danas više nije isti«. Niti to sutra može biti.

Zlatko Romić

Obljetnica – 100 godina od rođenja slamarke Ane Milodanović

Stvaranje u tišini, molitvi i vjeri

»Anin rad, ali i Tezin i Đulin, nije bio običan, to je bio rad koji je ostavio duboki trag u kulturi našega naroda«, rekao je vlč. Franjo Ivanković

Povodom 100. obljetnice od rođenja jedne od najznačajnijih slamarke **Ane Milodanović** 18. svibnja je na župnoj kući u Žedniku otkrivena spomen-ploča njoj i njenim sestrama **Tezi** i **Đuli** u čast. Svaka od njih dala je svoj neizmjeran doprinos kulturi i stvaranju, bilo pisanim riječima ili umjetničkim radovima u tehnici slame.

Život pretočen u umjetnička djela

Ana Milodanović rođena je 18. svibnja 1926. godine u Žedniku. Odrasla je u skromnoj paorskoj obitelji, a već u dječjoj dobi život joj je nametnuo odgovornost i odricanje. Još kao djevojčica ostala je slabog sluha, a oko dvadesete godine završila je krojački zanat. Radila je puno i često bez nadoknade, a svoje umijeće u šivanju prenijela je i u rad sa slamom, kojom se počela baviti 1956. godine. Nije pohađala školu, ali je uz mlađu sestru naučila pisati. Osim religije, zanimala ju je i povijest, pa je zapisivala ono što je slušala od oca o svom rodnom Žedniku. Umrula je 20. srpnja 2011. godine, te je pokopana na mjesnom groblju u Žedniku.

O njenoj jednostavnosti prožetoj vjerom govorio je i mjesni župnik vlč. **Franjo Ivanković**.

»Posebno se zadržavamo kod teta Ane jer je ona bila, rekao bih, najbolja predstavica od njih triju. Ana je i kao starica provodila dane u molitvi stvarajući umjetnička djela. Dakle, njezin rad, ali i Tezin i Đulin, nije bio običan rad, to je bio rad koji je ostavio duboki trag u kulturi našega naroda. Sve to svjedoči i nama danas kako se može živjeti i raditi i istodobno svjedočiti vjera. Dakle, vjera nije nešto privatno, nego nešto što daje čovjeku, ne samo pojedincu, nego i drugima smisao života. Zahvalni smo Gospodinu što nam je dao ove divne žene, koje su svojom kulturom, svojim zauzimanjem obogatile ne samo naše mjesto i naš narod nego i svjetsku kulturu. Zato je ta umjetnost posebna. Ona je nadahnuće i novim generacijama. Treba isticati da umjetnost rada u slami svoj korijen nalazi u vjeri. Najveći dio najvrednijih slika prožet je upravo vjerskim motivima. To nije samo tradicija, to je življeni život koji je pretočen u umjetnička djela«, rekao je među ostalim vlč. Ivanković, koji je okupljenima i pokazao dio onoga što je Ana uradila, a što se čuva na župi sv. Marka Evanđelista u Žedniku.

Svatko iz svog kuta

Prije otkrivanja spomen-ploče, iz svoje vizure, govorili su i organizatori ovoga događaja.

»Godinama negujemo praksu sjećanja na značajne osobe iz hrvatske zajednice i to iz područja društvenog i kulturnog života, i drago nam je da ne činimo to samo mi, nego što su s nama i predstavnici Crkve i udruga. Ova umjetnost u tehnici slame je za nas možda nešto što se podrazumijeva, ali to nije tako. Ljudi su stoljećima obrađivali zemlju, radili sa žitom i slamom, ali u jednom trenutku su od jednostavnih formi slamarke za dva ili tri desetljeća stigle do umjetničkih djela koja zavrjeđuju pažnju i koja se nalaze u muzejima i u Vatikanu, Beogradu i Zagrebu i na brojnim drugim mjestima. Fascinantno je da su ove žene koje su bile nositeljice ovoga stvaralaštva tako veliki put prešle za malo godina. To je dokaz da su prije svega imale izniman talent i da su bile posvećene svom radu«, rekao je v. d. ravnatelja Zavoda za kulturu voJVodaških Hrvata **Josip Bako**.

U ime UBH-a **Dužijanca** govorio je direktor Udruge **Marinko Piuković**, koji je spomenuo kako je poznato da je Ana Milodanović i za **Dužijancu** ostavila veliki doprinos.

»Ana Milodanović je prva koja je nakon poslijeratnih godina, kada su djeca obnašala ulogu bandaša i bandašice, 1959. godine napravila krunu na kojoj su motivi Euharistije (kalež i hostije). Ona je imala smjelosti upustiti se u to i za vrijeme komunizma. Tako je ona narednih devet godina izrađivala krune zajedno sa svojom sestrom Tezom za *Dužijancu* u Subotici i u Žedniku, ali i drugim mjestima«, rekao je Piuković i najavio kako je ove godine među manifestacije *Dužijance 2026.* u program uvrštena i izložba *S Božjom pomoći* koja će biti posvećena upravo stvaralaštvu Ane Milodanović, a koja je najavljena za 22. srpnja.

»Katoličko društvo *Ivan Antunović* od kako postoji ima za cilj promovirati kršćanske vrijednosti i naše ljude koji su u tom duhu stvarali i živjeli. Sigurno je da je jedna od njih i Ana Milodanović koja je, kako smo i čuli, osim stvaranja i umjetnosti, bila i izrazito duhovna osoba. Zanimljivo je za njih da su znali i tko su i što su. Tako da one mogu i danas nama biti poticaj u mnogo čemu. Nikada nisu bila laka vremena, pa nisu ni danas, ali one svjedoče kako je moguće sačuvati svoje. One su našem narodu darovale sve. Darovale su sebe, svoje talente i njihov doprinos je nemjerljiv, ali ujedno i izazov nama da stvaramo i kad je zgodno i kad je nezgodno«, rekao je među ostalim predsjednik KD-a *Ivan Antunović* vlč. **Jošip Štefković**.

Umjetnost u tehnici slame

Za kraj, nazočnima se obratila i poznata slamarka našega vremena **Jozefina Skenderović**, koja je govorila u ime Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta, ali i svoje osobno ime, jer je, kako je i sama rekla, imala tu čast raditi i biti s teta Anom.

»Ana i Teza Milodanović spadaju među pet utemeljiteljica umjetnosti u tehnici slame. Teta Ana se uključila u rad Likovno-slamaraskog odjela pri HKPD-u *Matija Gubec* u Tavankutu 1961. godine. Ove godine je 65 godina od osnivanja naše sekcije i ona je bila jedna od prvih članica. Naredne, 1962. godine je bila izložena njena slika *Rit*, koja je bila velikih dimenzija i koja se i danas čuva. Imala sam priliku biti među onima koje su teta Ana i teta Teza ugostile i pokazale nam svoj rad i slike koje su stvarale. To je bilo fascinantno vidjeti. Od tada je prošlo 40

godina, to su slike velikih dimenzija i vrlo uredno spremljene u celofan i okačene na zid, tako da se zid jedva mogao vidjeti. Posebna uspomena na teta Anu je i dokumentarni film *Od zrna do slike* i to već u njezinoj starosti, ali smo nas dvije bile u istom filmu. To je posebna čast«, posvjedočila je Jozefina Skenderović.

Ovom prigodom otkrivena je i spomen-ploča na župnoj kući, a na njoj piše: »U Žedniku je nastajalo likovno stvaralaštvo u tehnici slame po rukama pobožnih sestara Ane, Teze i Đule Milodanović. Postavljeno o 100. obljetnici rođenja Ane Milodanović 18. svibnja 2026.«.

Samom otkrivanju spomen-ploče prethodila je sveta misa za njih tri sestre koju je predvodio vlč. Franjo Ivanović u zajedništvu s vlč. Josipom Štefkovićem. Organizatori programa obilježavanja 100. obljetnice od rođenja slamarke Ane Milodanović su župa sv. Marka Evanđelista, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, UBH *Dužijanca*, KD *Ivan Antunović* i Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, a ovo je prvo događanje u programu obilježavanja obljetnice, te su svi akteri posjetili njihov grob na mjesnom groblju u Žedniku.

Za ovu prigodu Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata tiskao je i prigodnu brošuru koju je priredila stručna suradnica **Senka Davčik**, a koja je prikaz života i onoga što je Ana Milodanović radila i stvarala. Zapravo, ova brošura je mali trag i podsjetnik kakvu umjetnicu smo imali u ovoj jednostavnoj paorskoj ženi.

Ž. V.

Susret mladih Subotičke biskupije

Druženje, zajedništvo i promišljanje o životnim pozivima

»Ove godine oko 120 mladih došlo je na susret. Programa ima i svatko od mladih može pronaći nešto za sebe«, rekao je vlč. Dušan Balažević

Susret mladih Subotičke biskupije, koji se desetljećima održavao u Baču, prošle je godine prvi put premješten u biskupijsko svetište *Bunarić*. Tako je bilo planirano i ove godine, no zbog vremenskih prilika prvi dio programa održan je 16. svibnja u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, dok su sveta misa i klanjanje upriličeni u crkvi Uskrsnuća Isusova u Subotici.

Tema ovogodišnjeg susreta bila je »Kako prepoznati pravu ljubav?«, a gost susreta bio profesor Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i povjerenik za pastoral duhovnih zvanja vlč. **Jakov Rađa** iz Zagreba.

Mladi su budućnost Crkve

»Pri put sam u Subotici, prekrasnom gradu, a povod je posebno važan i predivan jer su mladi budućnost Crkve. Ako im možemo posvjedočiti da u našem životu postoji odnos s Bogom koji daje smisao svemu što činimo, mislim da je to dobra prigoda doći u Suboticu i održati jednu katehezu za mlade na tu temu. Tema susreta je razlučivanje – razlučivanje o braku i ženidbi. O tome kako prepoznati prave ljubavi o životu i kako te ljubavi održati. Jednom kada se krenulo putem ljubavi, kako usvojiti u našem vlastitom životu Isusovu nježnost, njegov način slušanja, tako da i mi u našim životima odrazimo Isusov način života«, kazao je vlč. Jakov Rađa.

Nakon kateheze uslijedile su radionice u kojima su mladi imali priliku razgovarati, razmjenjivati iskustva i

zajednički promišljati o temi ljubavi koja im je posebno važna.

Predavač je naglasio kako su te radionice uvijek dobra prilika da čujemo na koji su se način mladi već susretali i s Isusovim pogledom i s time da ih je znao saslušati kada im je bilo teško.

Prije ručka mlade je posjetio i subotički biskup **Franjo Fazekas** izrazivši radost zbog njihova zajedništva. Nakon okrjepe mladi su se uputili prema crkvi Uskrsnuća Isusova gdje je počeo molitveni dio programa koji je animirala molitvena zajednica *Proroci*.

Svetu misu predvodio je vlč. Jakov Rađa koji je, tumačeći Božju riječ, istaknuo kako nije sve u savršenim okolnostima te da upravo oni koji se suočavaju s različitim izazovima često snažnije upoznaju Isusa. Dodao je kako je upravo takav dojam stekao i u susretu s mladima okupljenima na ovom susretu.

Nakon svečane svete mise uslijedilo je klanjanje, a susret je završen slavljenjem u crkvi i druženjem u župnoj dvorani.

Susret mladih jedan od brojnih događaja za mlade

Govoreći o organizaciji susreta povjerenik za pastoral mladih Subotičke biskupije vlč. **Dušan Balažević** naglasio je kako je ove godine program za mlade iznimno bogat, a ovaj susret samo je jedan od brojnih događaja za mlade.

»Prošle godine susret je prvi put održan na *Bunariću* i tako smo započeli nekakvu preinaku susreta mladih Subotičke biskupije. Sada to nije susret krizmanika, koji sada imaju poseban susret, nego je to susret za srednjoškolce, studente, mlade radnike. Nastojimo da ovo bude dan za mlade koji ima duhovnu notu – katehezu, klanjanje, misu, a uvijek bude i igre i prilike za druženje. Ove godine oko 120 mladih došlo je na susret. Najveći broj iz Subotice i okolice, a dvanaestak iz Novog Sada. Brojka toliko nije ni bitna, sada imamo dosta programa za mlade. Nedavno su mnogi putovali na SHKM u Požegu, dolaze relikvije svete Male Terezije gdje mladi također imaju svoj dio programa, u osmom mjesecu odlazak na *Mladifest*. Programa ima i svatko od mladih može pronaći nešto za sebe. Ovaj susret organizirali smo uz potporu Središnjeg državnog ureza za Hrvate izvan Republike Hrvatske«, zaključio je vlč. Dušan Balažević.

Mladi aktivno sudjelovali u pripremi susreta

Kristina Polih iz župe Imena Marijina iz Novog Sada aktivna je članica Pastoral mladih, a animirala je i skupinu mladih Novosađana da sudjeluje na ovom susretu.

»Mislim da je ovaj susret vrlo specifičan jer je tema mladima vrlo privlačna. Pričalo se mnogo o ljubavi: kako je pronaći, gdje i kada? Zato mislim da je tema bila pun pogodak. Kroz predavanje mladi su sigurno dobili mnoge odgovore. Prvo shvatiti da za ljubav treba malo sazreti. Potrebno je vrijeme za upoznavanje i sazrijevanje«, zaključila je Kristina.

Nevena Orčić iz Subotice već dvije godine članica je Pastoral mladih i ovo je drugi susret mladih Subotičke biskupije u čijoj organizaciji sudjeluje.

»Drago mi je što se održava ovo zajedništvo među mladima. Pogotovo što su nam se pridružili i mladi iz Vajske i Selenče. Ako u svojim mjestima nemaju priliku vidjeti veći broj mladih u crkvi, imaju priliku sada tu. Drago mi je da i oni sada mogu upoznati druge mlade koji žele živjeti za Isusa i žive vjeru«, kaže Nevena.

Pastoral mladih ovim susretom završava jedan od većih projekata ove godine. Tijekom godine organiziraju mise mladih svaki prvi petak u mjesecu kao svoju redovitu aktivnost.

A. G.

Marija Benčić – profesorica engleskog jezika, vjeroučiteljica, kulturna djelatnica

Potpuno ostvarenje života s misijom

Ljubav prema glazbi, mladima, prema Crkvi i pastoralnom djelovanju čini **Mariju Benčić** prepoznatljivom u rodnoj Rumi, ali posvećenost i darovitost pronalaze put gdje god da se pojavi. Najnovije dostignuće Marije i njenih gimnazijalaca – mjuzikl *Porodica Adams* – prešlo je lokalne okvire gostovanjima i rezultiralo nebrojenim nagradama. Gledatelji ne samo da ne napuštaju dvoranu kada saznaju koliko predstava na engleskom jeziku traje, već je gledaju ponovo kad god im se pruži prilika.

Smjernice za život

Marija Benčić rođena je 1986. godine u Rumi, gdje je pohađala osnovnu školu. Filološku gimnaziju završila je u Srijemskim Karlovcima, a potom Filozofski fakultet u Novom Sadu, osnovne i master studije na katedri za engleski jezik i književnost. Od 2011. godine radi kao nastavnica engleskog jezika u Gimnaziji *Stevan Puzić* u Rumi. Predavala je i katolički vjeronauk u rumskim školama. Njen životni put značajno je odredila ljubav prema glazbi.

»Glazba me opčinjava otkad znam za sebe. Pjevala sam u školskom zboru, te u zboru župe Uzvišenja svetog Križa u Rumi, čija sam i danas članica. Ljubav prema glazbi nastavila sam njegovati u Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu *Matija Gubec* iz Rume, gdje sam prvo svirala bisernicu, a onda postala i vokalna solistica. Bila sam i dio Srpskog pjevačkog društva u Rumi, kao i jedna od pjevačica KC benda«, kaže Marija.

U Crkvi je od djetinjstva, sudjeluje u župskim aktivnostima, a kada je završila fakultet, na poziv svog svećenika počinje predavati župni vjeronauk za djecu. Članica je i župnog pastoralnog vijeća. Pripadnost zajednici okupljenoj oko župe Uzvišenja svetog Križa u Rumi neodvojivi je dio njenog života.

»Sve što sam imala prilike čuti od naših župnika, đakona i sestre koji su bili na službi u Rumi učinilo je da postanem ono što jesam. Trudim se da mi ljubav bude vodilja u svemu što radim, baš kao što je sveti Pavao rekao u Prvoj poslanici Korinćanima: 'A sada ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav'. Naša crkva je mjesto gdje se osjećam prihvaćeno i sigurno. U teškim trenucima kroz koje sam prolazila imala sam osjećaj da me zajednica snaži i prati u molitvi. Znajući koliko je meni to pomoglo, trudim se da i ja budem tu kad je netko u potrebi«, kaže.

Na koncertima HKPD-a *Matija Gubec* viđamo je kao vokalnu solisticu u pratnji Velikog tamburaškog orkestra.

»U HKPD *Matija Gubec* došla sam 1997. godine kao polaznica škole tambure, a 1999. počela sam svirati u Velikom tam-

buraškom orkestru i nastupila sam prvi put kao vokalna solistica. Kasnije sam s orkestrom nastupala na mnogim koncertima i festivalima u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Mađarskoj. Snimili smo i CD s autorskim pjesmama dirigenta **Josipa Jurce**. Volim zvuk tambure, koji me umije dirnuti, ali i razveseliti. Interesantno je kako zvuče pjesme koje originalno nisu pisane za tamburu, kada ih svira veliki orkestar. S obzirom na to da volim jezike, imala sam priliku s tamburašima pjevati ne samo na materinjem jeziku, već i na romskom, engleskom i francuskom. Tada osjećam da nas ta naša tambura vodi kroz cijeli svijet i otvara neke nove vidike«, kaže Marija.

Rad s djecom i mladima vremenom je postao ključan segment njenog života. Oдавно je izašla iz okvira svoje profesije i proširila je do neslučenih razmjera.

»Oduvijek sam sebe vidjela kao nekog tko će jednog dana podučavati djecu. Omiljena igra kao djevojčici bila mi je škola i gotovo sam uvijek preuzimala ulogu učiteljice. S djecom sam prvo radila u okviru župnog vjeronauka. Uživam oduvijek u tome jer su mi iskrene reakcije najmlađih mnogo simpatične«, kaže naša sugovornica.

Pohod na kazalište

Kazalište se nekako neprimjetno ušunjalo u njen život. Još kao učenica osnovne škole igrala je u skečevima, u gimnaziji je već bila dio glumačke postave mjuzikla *Little Shop of Horrors* da bi se tijekom studija uključila u još dva – *Hairspray* i *Aladin*.

»A onda me kazalište počelo obuzimati. Imam osjećaj da kroz njega živim bezbroj različitih života. Tamo je sve moguće i dopušteno. Pričaš priče o sebi koja jesi, ali i o sebi koja nikad nećeš biti. I onda je sve to dio tebe. Preljepo je i to što se, da bi predstava postigla svoj cilj, akteri moraju otvoriti kako bi doprli do publike, a onda to otvaranje omogućava i njima da prime sve ono što drugi šalju. Osjećaj je neprocjenjiv«, kaže Marija.

Kao glumica pojavljuje se u redateljskom prvijencu *Little Shop of Horrors*, gdje je posudila glas liku biljke ljudož-

»Ako se ta klica ljubavi koju dajem primi u nekome i krene da se umnaža, rekla bih da moj život ima smisao«, kaže Marija

derke, a nakon toga, sa svojom učenicom radi *Laku noć, majko*, duodramu koja se bavi odnosom između majke i kćerke i temom samoubojstva. Komorna scena, katarzičan završetak, suze publike nakon svakog izvođenja, obilježile su ovaj komad. Njen »redateljski« put pokazao se i te kako uspješnim, o čemu svjedoče i brojna priznanja.

Rad s mladima

Kao nastavnica engleskog jezika u rumskoj gimnaziji već nakon dvije godine rada osnovala je vokalni sastav, koji je postojao pet godina. Kroz njega je prošlo dvadesetak djevojaka i bio je prilično uspješan na koncertima i festivalima. Ipak, Marija kaže da najvećim plodom ovog rada smatra divna prijateljstva među članicama, koja i danas postoje. A onda kreće nevjerovatna priča o mjuziklima.

»Glazba je nešto što me obuzima od malena, a kazalište, koje se ušunjalo kasnije, pokazalo je da za igru nikad nije kasno, jer je čovjek homo ludens. Ples smatram nadljudskim činom izražavanja emocija. Kada se ove tri umjetnosti spoje, nastaje mjuziklovska magija. A nema ničeg ljepšeg nego kad magiju dijeliš s drugima jer onda se povezujete na nekom duhovnom nivou i postajete jedna velika porodica. Odlučujem da radimo mjuzikle kako bih i dalje imala kontakt s glazbom.«

Tako nastaje *Ruma High School Theatre*. Teatarska porodica raste sa svakim novim projektom. Dokaz da je to što rade veće od školskog projekta je činjenica da se neki bivši gimnazijalci vraćaju kao rekviziteri, šminker, tehničari za svjetlo, muzički asistenti... i da svoje talente nastavljaju dijeliti s novim članovima.

Broj učenika u mjuziklima se povećavao sa svakim novim projektom; u *Little Shop of Horrors* bilo je 13 sudionika, u *All Shook Up* – 25, a u *The Addams Family* čak 36.

»A onda dođe vrijeme da se jedan projekt završi i krene novi. Neki učenici odlaze na fakultete, a neki novi klinci dolaze. Uvijek je izazovno kretati u novi projekat, jer svaki član donosi svoju energiju u ekipu, a taj balans se u školskim projektima neminovno remeti svake školske godine. Ipak, uz dobru volju i s pravim namjerama, najčešće sve dođe na svoje.«

Posljednji mjuzikl koji su pripremili je *The Addams Family* (Porodica Adams).

»U ekipi je četrdesetak učenika koji glume, pjevaju, plešu, namještaju scenografiju, šminkaju, izrađuju rekvizite, bave se promocijom. Nadmašio je sva moja očekivanja i još uvijek je aktivan poslije više od godinu dana.«

Na audiciji u listopadu 2024. godine pojavio se veliki broj učenika, a što je bilo još zanimljivije, jedan dio njih želio je baviti se isključivo poslovima iza scene.

Ljubav pobjeđuje sve

»Predstavu smo spremali devet mjeseci i premijera je bila u lipnju 2025. godine u velikoj dvorani Kulturnog centra u Rumi pred oko 600 gledatelja. Na sceni i iza scene je bilo 36 učenika«, kaže Marija.

Predstava je do sada izvedena osam puta: dva puta u Rumi, u Jagodini, Srijemskoj Mitrovici, Somboru, Kikindi, Beočinu i Beogradu. Na DOPS festivalu u Jagodini žiri je odlučio da u kategorijih mladih sve nagrade dodijeli ovoj predstavi, što je presedan u dosadašnjoj povijesti festivala (nagrade za najbolju predstavu u cjelini, najbolju režiju, najuspješniju mušku i žensku ulogu, najbolju žensku i mušku epizodnu ulogu, najbolju scenografiju, najbolju kostimografiju i koreografiju). Slično se dogodilo i na Smotri amaterskih pozorišta Srijema.

»Bez obzira na uspjehe, najvažnije za mene je da sam tijekom svih ovih procesa napravila bazu mladih darovitih ljudi koji svoje talente nisu zakopali, nego ih nesebično dijele s drugima. Za mene je rad s njima blagoslov i, bez obzira na dugotrajne probe i kompleksnu organizaciju nastupa, baterija se s njima uvijek puni«, kaže Marija i dodaje: »*The Addams Family* polako privodi svoj put kraju. Kada se ta priča završi, otvorit će se neka nova knjiga, ali ona još uvijek nema naslov. Dokle god ima učenika u rumskoj gimnaziji koji su spremni uložiti svoje vrijeme i trud da stvaraju kazališnu magiju, bit ću tu da zajedno s njima učim nešto novo«.

Kako kaže, misao koja je vodi kroz život je da ljubav pobjeđuje sve. Trudi se zato da je u svemu što radi vodi ljubav – ljubav prema ljudima, prirodi, radu, procesu, umjetnosti, životu.

»Ako se ta klica ljubavi koju dajem primi u nekome i krene se umnažati, rekla bih da moj život ima smisao«, kaže Marija.

Ono o čemu sanja je da Ruma jednog dana ima dovoljno velik prostor u kojem će se mladi moći okupljati i baviti kreativnim radom.

»To bi bilo mjesto koje bi omogućavalo mladima da smisleno provode svoje slobodno vrijeme, otvoreno za probe, radionice, obuke, predstave, svirke, izložbe. Tu bi se mladi upoznavali, povezivali i družili i tako stvarali zajednicu koja doprinosi svom gradu na polju umjetnosti«, kaže na kraju razgovora Marija.

M. Mikolaci

93. Međunarodni poljoprivredni sajam

Od dronova, preko malih proizvođača do raznovrsne mehanizacije

Na Novosadskom sajmu od 16. do 21. svibnja održava se 93. Međunarodni poljoprivredni sajam, jedna od najvećih agrarnih manifestacija u jugoistočnoj Europi. Ovogodišnje izdanje okuplja 1.200 izlagača iz Srbije i 40 zemalja, a među najvažnijim temama su poljoprivredna mehanizacija, digitalizacija, dronovi, sustavi za navodnjavanje, poticaji, IPARD program, stočarstvo i položaj malih proizvođača

Međunarodni poljoprivredni sajam u Novom Sadu i ove je godine mjesto na kojem se najbolje vidi u kojem smjeru ide suvremena poljoprivreda. U šest sajamskih dana, od subote, 16. do četvrtka, 21. svibnja, Novosadski sajam okupio je proizvođače, distributere mehanizacije, stručnjake, predstavnike institucija, bankarskog i osiguravajućeg sektora, ali prije svega poljoprivrednike koji na jednom mjestu mogu dobiti pregled novih strojeva, tehnologija i programa potpore. Sajam se održava pod oznakom »Najbolje iz Vojvodine«, a ovogodišnja zemlja partner je Češka. Prema podacima Novosadskog sajma, ovogodišnja manifestacija okuplja 1.200 izlagača iz Srbije i 40 zemalja. Poljoprivredna mehanizacija izložena je na oko 35.000 četvornih metara, a u stočarskom dijelu predstavljeno je oko 750 grla stoke i osam kolektivnih izložbi. Upravo ta kombinacija – od velikih strojeva i digitalnih sustava do nacionalne izložbe stoke, hrane i pića – čini novosadski sajam jednim od rijetkih mjesta na kojem poljoprivrednici mogu neposredno usporediti ponudu, razgovarati s proizvođačima i dobiti informacije iz prve ruke. Posjetitelji imaju također priliku

vidjeti prvi traktor na svijetu koji nosi žensko ime *Maky*, a konstruktorka je **Marijana Hajduković** iz Srbije.

»Najveća razlika od najavljenih informacija jest broj poslovnih i stručnih skupova koji se održavaju ovdje na sajmu, kao i bilateralnih sastanaka delegacija. Među ostalima, tu je i 14 kompanija iz Turske koje traže poslovne suradnike. Ono što smo dodali kao posebnu aktivnost na manježu jest fijakerijada, jer smo uočili da postoji prostor za takvo što, te smo je održali u ponedjeljak. Prvi dani su nam prošli u ocjenivanju kvalitete, a posjećenost ovogodišnjeg sajma je izuzetna«, rekla je **Gordana Knežević** iz PR službe Novosadskog sajma.

Mehanizacija i kupovina pod sajamskim uvjetima

Za najveći broj posjetitelja, posebno ratara i stočara, najatraktivniji dio sajma i dalje je mehanizacija. Traktori, kombajni, priključni strojevi, sijačice, prskalice, oprema za obradu zemljišta i novi sustavi upravljanja izloženi su na velikim površinama, a prema informacijama sa sajma, interes kupaca je vrlo dobar. I ove godine organizirana

je poklon-igra za posjetitelje s kupljenim ulaznicama, a darodavac KITE DOO pripremio je traktor *John Deere* 5045D.

Ovogodišnji sajam jasno pokazuje da se precizna poljoprivreda više ne predstavlja samo kao budućnost, nego kao tehnologija koja postupno ulazi u svakodnevnu proizvodnju. Na programu sajma su brojni sadržaji posvećeni digitalizaciji, umjetnoj inteligenciji, pametnim farmama, GPS sustavima, agrarnim dronovima i analizi podataka. Korejska delegacija Smart Farm, primjerice, predstavila je rješenja zasnovana na digitalizaciji, automatizaciji i primjeni IT i AI tehnologija u poljoprivredi, s fokusom na upravljanje farmama, digitalni monitoring i optimizaciju proizvodnje.

Posebnu pozornost privukla je i tema agrarnih dronova. U sklopu programa na otvorenom prostoru, kod Aleje nacija, održana su predavanja o zaštiti suncokreta, breskve, strnih žita i kukuruza uz pomoć dronova, kao i o realnom učinku ovakve tehnologije u jednom radnom danu. To je posebno zanimljivo proizvođačima koji sve češće traže načine da smanje gaženje usjeva, preciznije primijene sredstva za zaštitu bilja i brže reagiraju na pojavu bolesti ili štetnika.

Među inovacijama koje su privukle pozornost je i kineski sustav za autonomno upravljanje traktorom pomoću GPS/RTK navigacije i umjetne inteligencije. Riječ je o takozvanom supervolanu koji se montira na postojeći volan traktora i omogućava gotovo automatsko upravljanje tijekom rada na njivi.

Mali proizvođači na sajmu

Uz velike sustave, banke, osiguravajuće kuće i distributere mehanizacije, ovogodišnji sajam daje prostor i malim proizvođačima hrane i pića. Među njima je bio i **Branko Lukač**, potpredsjednik Udruženja kućnih pivovara Srbije. Rekao je kako udruga postoji od 2020. godine i trenutačno broji oko 120 članova, te da se trude biti krovnom organizacijom koja okuplja sve hobbiste pivovare u Srbiji.

»Kako je krenula groznica *craft* pivovarstva u Srbiji, mnogo kućnih pivovara je i otvorilo svoje pivovare i veliki broj trenutnih zanatskih pivovara su zapravo kućni pivari koji i dalje rade u njima. Što se tiče zanatskog piva dosta kasnimo za svijetom, ali glede profesionalnih pivovara pretekli smo veći dio regije. S aspekta kvalitete, sadržajnosti, širenja tržišta i isprobavanja novih stvari pretekli smo

većinu okolice iako smo sigurno desetljeće zakasnili za svima«, rekao je Lukač.

Također je istakao kako je razlika između zanatskih i industrijskih piva u sirovinama, ali i u procesu proizvodnje koji je kod njih staromodniji i u isto vrijeme kompletniji. Kako kaže, industrijska piva su tu kako bi bila prijemčiva široj populaciji, dok zanatska piva nude mnogo različitih okusa i drugačije iskustvo konzumacije. Ono što je kućnim pivarima važno jest hmelj, a Branko Lukač kaže kako se ponovno pokrenula proizvodnja hmelja na Institutu u Bačkom Petrovcu koji je uvezao strane sorte hmeljeva i proizvodi ih kod nas.

Nastasja Šolaja iz *Ranča Dobre Nade* – obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva iz Bačkog Novog Sela kaže kako su oni prvi puta na sajmu poljoprivrede. Bave se proizvodnjom hrane, tj. sokova, ljuto-slatkog od trešanja, raznih vrsta ljutih umaka, a svi proizvodi nastaju u njihovom vrtu.

»Umake prave moji roditelji, trudimo se donijeti nešto prirodno, domaće, bez konzervanasa i aditiva. Pokazujemo naše proizvode uglavnom na noćnim bazarima; sada smo prvi put na ovako većem izložbenom prostoru. Sklopili smo nova poznanstva, mnogo ljudi nas je posjetilo, stoga su ovakvi događaji odlični za marketing. Moj otac je inače rodom iz Bačkog Novog Sela, mi smo se svi familijarno preselili nazad na selo prije par godina u koroni, iako smo svi iz različitih branši. Otac je u IT sektoru, ja sam fotografkinja, ali odlučili smo se posvetiti ovome skupa kao obitelj i napraviti ne samo proizvod, već jedno lijepo zajedničko iskustvo«, ističe Nastasja Šolaja.

Međunarodni poljoprivredni sajam u Novom Sadu tako i ove godine potvrđuje da nije samo izložba traktora i opreme, nego svojevrsni presjek stanja cjelokupne poljoprivredne proizvodnje. Sve više se dokazuje kako poljoprivredni sajam ne mora nužno biti interesantan samo ljudima iz te branše, već i svima ostalima koji žele kvalitetno provesti dan upoznavajući se s različitim okusima malih proizvođača, gledati izložbene primjerke žive stoke, kao i moćne strojeve koji se koriste u modernoj poljoprivredi.

Ivan Ušumović

Započeli ovogodišnji, 10. *Dani Antuna Gustava Matoša*

AGM kao nadahnuće

Uvodni program ovogodišnjih, 10. *Dana Antuna Gustava Matoša* održan je 13. svibnja u Trnavi kod Đakova. Prigodom obilježavanja 153. obljetnice rođenja i 112. godine smrti **Matoša** (Tovarnik, 13. 6. 1873. – Zagreb, 17. 3. 1914.), Slavonsko-baranjsko-srijemski Ogranak Društva hrvatskih književnika, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice i Općina Tovarnik raspisali su Natječaj za najbolju neobjavljenu kratku priču nadahnutu djelima Antuna Gustava Matoša ili njegovim životom. Do okončanja natječaja, 30. travnja 2026., pristiglo je ukupno 38 priča.

Povjerenstvo za dodjelu nagrade u sastavu: **Zvonimir Stjepanović**, predsjednik, **Paula Rem** i **Natalija Stantić**, članice, objavili su u Trnavi uži izbor najuspjelijih priča. Riječ je o sljedećim autorima i pričama: **Renata Dobrić** – *Moć savjesti 2026.*, **Erika Erjavec** – *Tih pisac*, **Biserka Goleš Glasnović** – *Stranice kao putne stanice*, **Jasenko Lasta** – *Artiste et flaneur*, **Ante Magaš** – *Odrješenje u hošpitalu*, **Anita Martinac** – *Posljednja Matoševa postaja*, **Ivo Mijatović** – *Pod krošnjama starog duda*, **Žarko Milenić** – *Na raskršću*, **Magdalena Mrčela** – *Moć savjesti*, **Dijana Perišić Vukobratović** – *Ma, to ti je Matoš!*, **Tomislav Šovagović** – *Camao 2.0* i **Božica Zoko** – *U Srijemu*, 23. travnja 2026.

Dodjela nagrada za tri najbolje priče bit će održana 3. lipnja u Tovarniku, na središnjoj manifestaciji 10. *Dana Antuna Gustava Matoša*, koji se odvijaju pod pokrovitelj-

stvom Ministarstva kulture i medija, Vukovarsko-srijemske županije i Općine Tovarnik.

Prigodom 10. *Dana Antuna Gustava Matoša* tiskane su i dvije nove knjige: zbirka kratkih priča s prošlogodišnjeg natječaja *AGM kao nadahnuće III* i knjiga Matoševih esaja *Kultura i ljudi*.

Osim dvaju knjiga, predstavljena su i dva školska projekta nadahnuti Matošem. Projekt »Jelovnici pronađenog vremena« se nastavlja na uspješno realizirane projekte »Arheolozi Jučerašnjeg svijeta« (2023/24) i »Pronađeni u prijevodu« (2024/25). U Arhivu Đakovačko-osječke nadbiskupije nalazi se niz jelovnika s jelima francuske kuhinje koji su se pripremali za različite važne prigode početkom XX. stoljeća. Riječ je o, pojednostavljeno, slavonskoj, odnosno hrvatskoj prilagodbi visoke francuske kuhinje, što nije česta pojava u hrvatskom društvu na početku 20. stoljeća. U drugospomenutom projektu istraživane su hrvatsko-francuske kulturne, književne i gastronomske veze s naglaskom na **Marcela Prousta** i Antuna Gustava Matoša.

Kako je najavljeno, i ovogodišnji 10. *Dani Antuna Gustava Matoša* imaju internacionalni karakter te će programi biti održani u Srbiji: u Plavni u nedjelju, 24. svibnja, u suradnji s mjesnom udrugom *Antun Gustav Matoš*, u Beogradu 10. lipnja u suradnji s fondacijom *Matoš*, u Hrvatskoj u Tovarniku 3. lipnja i na koncu u Zagrebu 13. lipnja na Francuskom institutu.

H. R.

Croart na salašu obitelji Tikvicki

BIKOVO – U subotu, 16. svibnja, dvadeset članova HLU-a *Croart* iz Subotice bili su gosti na salašu obitelji **Grge** i **Gabrijele Tikvicki** na Bikovu, gdje su imali priliku slikati u autentičnom ambijentu vojvođanskog salaša.

Inspiracije za rad nije im manjkalo, budući da se radi o salašu s brojnim domaćim životinjama i dvorištem punim cvijeća. Na kraju radnog dana u dvorištu je upriličena izložba nastalih radova, a dio slika poklonjen je domaćinima u znak zahvalnosti za gostoprimstvo.

Predstavljanje CD-a *Dugih lampa sjaj* u Zagrebu

ZAGREB – Matica hrvatska peti put organizira *Festival knjige* koji se održava od 21. do 24. svibnja. U programu će prvi put sudjelovati i Matica hrvatska Subotica, predstavljajući nosača zvuka *Dugih lampa sjaj* – **Nemanja Nešić pjeva pjesme Vjekoslava Majera**, večeras (petak, 22. svibnja) u 21 sat, u prostorijama Matice hrvatske u Zagrebu.

Nastupit će **Nemanja Nešić** uz pratnju **Svetozara Nešića**, izводеći uglazbljene pjesme **Vjekoslava Majera** s objavljenoga CD-a. Predstavljanje u Zagrebu ima posebno značenje jer je upravo taj grad snažno obilježio Majerov život i književni opus.

CROz kuhinje Vojvodine

PETROVARADIN – HKPD *Jelačić* organizira 10. jubilarni, gastrofestival *CROz kuhinje Vojvodine*, koji će biti održan u nedjelju, 24. svibnja, u Petrovaradinu. Ova tradicionalna manifestacija okuplja hrvatske udruge, kulturne djelatnike, gastronome i goste iz Vojvodine i Hrvatske s ciljem očuvanja i promicanja bogate baštine hrvatske zajednice. Uz bogatu gastro ponudu, posjetitelje očekuje kulturno-umjetnički program, nastupi tamburaških orkestrara i druženje sudionika i gostiju manifestacije.

Gostuje komedija *Zajednički stan*

SUBOTICA – U okviru projekta *Teatar u Kolu*, u iduću subotu, 30. svibnja, u HKC-u *Bunjevačko kolo* gostovat će predstava *Zajednički stan*, nastala u produkciji Kultur-

nog centra **Vlastimir Pavlović Carevac** i Amaterskog pozorišta **Žanka Stokić** iz Velikog Gradišta. Radnja komedije smještena je u Beogradu 60-ih godina prošlog vijeka. Još dok krov nije pokrio zgradu, u stan su se uselili: student, mladi čovjek neotkrivenog talenta, jedna neobična obitelj sa zgodnom kćerkom, tetka s nećakom i... kozom. Hladni rat u zajedničkom stanu prerasta u niz komičnih situacija koje se završavaju – općim vjenčanjima. Početak je u 19 sati, a ulaznice, po cijeni od 300 dinara, mogu se kupiti prije početka predstave.

Književni salon s Lajčom Perušićem

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizira *Književni salon* na kojem će biti predstavljena poetska zbirka **Lajče Perušića Vrijeme u čaši** (Društvo vojvođanskih i podunavskih Hrvata, Zagreb, 2026.). Salon će biti održan u petak, 5. lipnja, u dvorani župe Uskrsnuća Isusova (Gajeva 2, Subotica), s početkom u 19 sati.

Osim autora, o poetskoj zbirci govorit će urednica knjige **Klara Dulić Ševčić** te profesorica književnosti **Katarina Čeliković**.

Jubilejske izložbe tavankutskog Gupca

Od slamarki do pop arta

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame predstavila je izbor iz svoje zbirke u povodu 40 godina kolonije slamarki dok su mladi iz Gupca kroz tehniku kolaža i suvremeni vizualni jezik prikazali likove i živote utemeljitelja Društva

U okviru Tavankutskog kulturnog lita, a u povodu 80. obljetnice mjesnog HKPD-a Matija Gubec, prošloga petka, 15. svibnja, u Tavankutu su otvorene dvije izložbe.

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame predstavila je izbor iz svoje zbirke u povodu 40 godina tavankutske kolonije slamarki. Na izložbi su prikazane slike u tehnici slame sudionica kolonije od 1986. godine, koje su ostavile trag u povijesti kolonije kao zapažene ili nagrađene. Autorica izložbe je povjesničarka umjetnosti **Ljubica Vuković Dulić**.

Istog dana, od 20 sati u dvorani HKPD-a Matija Gubec otvorena je izložba »Svjetlo u tami – pop art vizija naših korijena«. Postav čine radovi mladih članova udruge koji su izradili kolaže vezane za lik i djelo utemeljitelja Društva – **Ivana Prčića, Jasne Balažević, Nace Zelića, Stipana Šabića, Vincea Dulića**.

40 godina kolonije

Izložba koja se odnosi na 40. obljetnicu kolonije slamarki predstavlja izbor radova koji su na neki način obilježili i markirali uspjehe likovnog stvaralaštva u tehnici slame.

»Predstavljene su autorice i njihovi radovi koji su bili zapaženi na izložbama, kojima se publika više puta vraćala. To su radovi na koje su muzeji reagirali i željeli ih za svoje zbirke, koje mi ipak ljubomorno čuvamo za sebe. Nakon 40 godina kontinuiranog održavanja kolonije, a i ne samo kolonije, slamarke su sa svojim radovima prisutne u ovom mjestu. Slamarstvo je postalo dio identiteta, jedan marker koji se može vezati za našu zajednicu. Druga izložba bit će vezana za jedan projekt u kojem su sudjelovali srednjoškolci, dakle mladi članovi naše udruge, a vezan je za obilježavanje 80 godina našeg društva. Osvrće se na ličnosti i portrete nekih od osnivača udruge; mladi su na jedan interesantan i popularan način istraživali njihove životopise, njihov aspekt rada i doprinose unutar udruge. To im je bila glavna inspiracija za izradu portretnih kolaža. Ideja je bila da koristeći jedan popularni metod rada, uz digitalne tehnologije i umjetnu inteligenciju i jedan klasičan likovni postupak izrade kolaža,

formiraju sliku o tim ljudima koji su sudjelovali u osnivanju udruge«, ističe Ljubica Vuković Dulić.

Povijest kroz oči mladeži

Izložba »Svjetlo u tami – pop art vizija naših korijena« nastavak je projekta *Erasmus*, koji je započet u Sloveniji, u Celju, a okuplja partnere iz Srbije, Hrvatske, Slovenije i Mađarske. U sklopu projekta mladi iz Tavankuta polazili su nedavno pop art radionicu. Autori prikazanih radova su **Nikola Vajhand, Katarina Mamužić, Borna Dulić, Olja Sedlak, Magdalena Suknović, Matea Balaž, Milića Vuković, Lucija Skenderović, Darko Prčić, Emina Tikvicki, Vedran Tikvicki, Jovana Antal i Fabijan Dulić**.

»Kolaži su nastali s ciljem populariziranja i prezentacije tradicijske kulture na suvremeni način. Ono što je daleko značajnije jest to da su izložbu pravili naši mladi članovi, a radili su je s temom prikazivanja utemeljitelja naše udruge. Cilj priređivanja ove izložbe, pod stručnim vodstvom Ljubice Vuković Dulić, jest da se mladima kroz jedan kreativan pristup napravi veza s osobama utemeljitelja naše udruge koje oni nisu imali prilike upoznati. To je bila vrijednost više, da oni kroz izučavanje njihovih života i doprinosa našoj udruzi naprave sliku svake ličnosti ponaosob«, kaže član HKPD-a Matija Gubec **Ladislav Suknović** koji je bio jedan od voditelja mladih na radionicu u Celje.

Zahvala ZKVH-u

Izložbe su također priređene i kao tavankutska *Noć muzeja*, uz podsjećanje da je Tavankut prvo selo koje se svojevremeno uključilo u program te, tada nacionalne manifestacije. Prigodom otvorenja prve izložbe jedna slika

od slame (autorice **Edit Petrekanić Bačić**) poklonjena je Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata. Iz udruge su tom prigodom istaknuli odličnu suradnju sa Zavodom kao i zahvalnost za pozicioniranje slamarstva u suvremenom kulturnom prostoru hrvatske zajednice.

»Drago mi je što ćemo u Zavodu konačno imati i jednu sliku od slame. Sama zahvalnost nama nije potrebna, to je naša dužnost kao profesionalne ustanove u kulturi hrvatske zajednice ne samo surađivati sa svima, već na poseban način surađivati s onima koji daju ključne doprinose na mapi kulture hrvatske zajednice. Ovom izložbom obilježavamo 40 prethodnih kolonija u Tavankutu, to je zaista za poštovanje imati toliku istrajnost. Slamarstvo svakako nije

počelo 1986. godine s tom prvom kolonijom, ali je ta kolonija jedna bitna točka u razvoju tehnike toga stvaralaštva. Svaki put kada budete imali nove ideje o tehnici slame, nadam se da ćemo vam mi biti prva adresa za razgovor«, kazao je v. d. ravnatelja ZKVH-a **Josip Bako**.

I. U.

Prezentacija u Petrovaradinu

Zlatovez iz Posavine

U druga Hrvatski kulturni centar iz Petrovaradina organizirala je u srijedu, 19. svibnja, program »Dani umjetnosti i tradicije«, koji je održan u Spomen domu bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu.

Tom prigodom predstavile su se članice Zajednice žena *Kraljica Katarina Kosača* iz bosanske Posavine. Priređena je prezentacija tradicijskih rukotvorina i nošnje Hrvata iz bosanske Posavine, kao i radionica zlatoveza.

Predstavnica Zajednice žena *Kraljica Katarina Kosača Mladenka Kermenc* izrazila je zadovoljstvo prilikom da su

dio svoje tradicijske kulture mogle predstaviti u Vojvodini, ujedno povezujući Hrvate iz dva kraja. Kako je dodala, prikazano stvaralaštvo djelo je vrijednih ruku žena, koje nas povezuje s korijenima i čuva tradiciju od zaborava.

»U pitanju je živa tradicija koju treba prenositi na buduće generacije«, rekla je ona.

Plan je da se o prikazanim rukotvorinama snimi film i objavi publikacija. Realizaciju programa podržao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

D. B. P.

Izložba slika s XIII. saziva Međunarodne umjetničke kolonije *Stipan Šabić 2025.*

Izložba slika nastalih na XIII. sazivu Međunarodne umjetničke kolonije *Stipan Šabić 2025.*, u organizaciji Hrvatske likovne udruge *Croart*, otvorena je u ponedjeljak, 18. svibnja, u galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici. Spomenuta je kolonija održana od 12. do 17. kolovoza prošle godine na Paliću i u Subotici i na njoj je 13 umjetnika iz Austrije, Rumunjske, Mađarske, Crne Gore, Hrvatske, BiH i Srbije naslikalo 26 slika. Kao glavnu odliku radova nastalih na ovoj koloniji dopredsjednik HLU-a *Croart*, povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** naveo je njihovu iznimnu stilsku heterogenost.

»Umjetnici su, oslobođeni strogih tematskih okvira, upijali ambijent Palića kroz različite senzibilitete – od čvrste figuracije do asocijativne apstrakcije. Tako neki autori polaze od impresionističko-realističkog stila, hvatajući specifično panonski pejzaž kao i mirnoću vode koja je desetljećima inspirirala i samog **Stipana Šabića**. Time smo dobili prepoznatljivi i emotivno dubok doživljaj pejzaža i poznatih palićkih i subotičkih simbola. Na ovoj izložbi vidljiv je i spoj ekspresivne gestualnosti i suvremne apstrakcije; atmosfera na slikama oscilira između jednog

mirnog, gotovo meditativnog spokoja i unutrašnjeg kreativnog nemira koji se pokazuje u energiji nano-sa boja na platno«, rekao je među ostalim Kopilović.

Posebna vrijednost ove kolonije, kako je istaknula predsjednica Organizacijskog odbora 13. saziva Umjetničke kolonije *Stipan Šabić* i predsjednica *Croarta* **Nela Horvat**, koja je i otvorila izložbu, upravo je u raznolikosti umjetničkih izraza koje okuplja.

»Svaki umjetnik unio je u ovaj prostor vlastiti pogled, vlastitu emociju i svoj unutarnji svijet. Upravo

zato večerašnja izložba nije samo pregled nastalih djela, nego i susret različitih osobnih priča, poetika i energija koje su se ovdje međusobno dotaknule«, navela je Horvat, dodajući kako kolonija *Stipan Šabić* nosi ime umjetnika čija predanost stvaralaštvu i danas ostaje inspiracija te kako upravo zato ova kolonija nije samo umjetničkih događaj, nego i prostor čuvanja kulturne memorije, dijaloga i zajedničkih vrijednosti koje umjetnost nosi kroz vrijeme.

U programu otvorenja glazbeni nastup imali su učenici IV. razreda srednje Muzičke škole Subotica – **Lara Erdélyi Pataki** na flauti i **Ákos Molnár** na gitari.

Izložba se može pogledati do ponedjeljka, 25. svibnja.

I. P. S.

Orguljaški koncert Vlaste Pokas Maestracci u tekijskoj crkvi

Putovanje kroz tokate

Orguljašica iz Petrovaradina **Vlasta Pokas Maestracci** održala je 16. svibnja solistički orguljaški koncert u crkvi Gospe Tekijske u istoimenom marijanskom svetištu kod Petrovaradina. Koncert, koji je organiziralo petrovaradinsko HKPD *Jelačić*, nazvala je *Iter per toccatas in re minore* (Put kroz tokate u d-molu) i posvetila ga svojemu ocu **Josipu Pokasu** (87), jednom od utemeljitelja i prvom predsjedniku *Jelačića*.

»Koncert *Put kroz tokate u d-molu* nastao je iz dugogodišnje umjetničke i osobne povezanosti s orguljskom literaturom različitih epoha, a posebno s formom tokate – glazbenim oblikom koji spaja virtuoznost i duboku umjetničku snagu. Ideja programa razvijala se postupno kroz susrete s djelima koja nose zajedničku nit. Upravo je tonalitet d-mola, često poistovjećivan s dramatičnošću i duhovnim nadahnućem, postao simbolička osnova cijelog koncerta«, kazala je Pokas Maestracci predstavljajući koncert.

Polazeći od **Bachove** monumentalne tokate i fuge u d-molu BWV 565, preko francuske virtuoznosti **Gastona Beliera**, pa sve do snažne kasnoromantičke ekspresije **Maxa Regera**, koncert prati razvoj tokate kroz tri različite epohe i muzička pogleda, pojasnila je ona.

Publika je poslušala 11 djela, među kojima ona Bacha, **Balbastre**, **Brahmsa**, **Belića**, **Prepreka**, **Saint-Saënsa**, **Younga**, **Batiste**, **Lefebvre-Welya** i **Egera**, te na koncu koncerta oduševljenim aplauzom pozdravila domaću orguljašicu i članicu hrvatske petrovaradinske kulturne udruge.

Vlasta Pokas Maestracci, rođena Petrovaradin-ka, završila je nižu glazbenu školu u Novom Sadu, gdje je uz srednju pedagošku završila i srednju glazbenu školu. Nakon toga upisala je i završila Fakultet fizičke kulture. Godine 2000. završava i Akademiju umjetnosti, gdje stječe zvanje diplomirane glazbene pedagoginje. Godine 2009. na istom fakultetu diplomira orgulje u klasama profesora **Andrije Galuna** stekavši zvanje diplomirane glazbenice – orguljašice. Također završava i master studije u klasi profesora **Zoltána Borbélya**. Održala je niz samostalnih orguljaških koncerata. Od 1999. radila je u ženskom srednjoškolskom domu u Novom Sadu kao profesorica-odgojiteljica s učenicima Srednje glazbene škole *Isidor Bajić*. Na prijedlog hrvatske zajednice, od 2022. bila je angažirana na mjestu zamjenice načelnika Gradske uprave za kulturu Grada Novog Sada. Živi u Petrovaradinu.

M. Tucakov

Počela obnova kapele sv. Roka u Somboru

U susret 200. obljetnici

deni radovi bili su hidroizolacija kapele.

»Treba restaurirati ili izraditi nova ulazna vrata, popraviti krov, napraviti novu oltarnu sliku i postaviti rasvjetu. Želja nam je i staviti u funkciju zvono koje postoji i koje bi moglo zvoniti za sprovode, jer

ovo je grobljanska kapela«, kaže preč. Štefković i dodaje da se radovi na kapeli financiraju vlastitim sredstvima župe.

Kapela posvećena sv. Roku nalazi se u sredini starog dijela groblja sv. Roka (danas Veliko katoličko groblje). Desetljećima se ne koristi za sprovode koji se obavljaju iz gradske kapele. Kapelu je 1833. godine dao sagraditi senator Grada Sombora **István Esztergamy**. Pismo koje je István Esztergamy 1833. godine poslao Kaločko-bačkoj nadbiskupiji potvrđuje da na mjestu današnje kapele ranije nije postojala kapela, nego su se ondje nalazili ostaci grobnih mjesta. Iz pisma saznajemo da su se neki vjernici pobunili zbog gradnje kapele na mjestu gdje su se nalazili ostaci grobnih mjesta, pa je gradski senator Esztergamy tražio od nadbiskupa da sam odredi mjesto izgradnje kapele te da Crkva izda suglasnost i odobrenje za gradnju kako krivnja ne bi pala na njega. Nadbiskupija je odobrila izgradnju na predviđenom mjestu.

Prvi križ koji je postavljen ispred kapele 1863. godine i koji su podigli vjernici više ne postoji. Na njegovu mjestu postavljen je križ od bijelog mramora, koji je bio nadgrobni spomenik ljekarnika **Móra Tarcayja** (1834. – 1904.) i njegove supruge **Clementine Ast** (1844. – 1869.). Odobrenjem tadašnje Duhovne oblasti u Subotici 1960. godine prenesen je ispred kapele sv. Roka.

Na blagdan Svih svetih ispred tog križa pale se lampioni i svijeće.

Z. V.

Na Velikom katoličkom groblju u Somboru započeli su radovi na obnovi kapele sv. Roka. Ovisno o sredstvima, radovi će trajati nekoliko godina, a plan je da do 2033. godine, kada će biti obilježeno 200 godina od izgradnje kapele, ona bude potpuno obnovljena. Kapela je više puta bila provaljena, a umjetnine zajedno s oltarnom slikom sv. Roka nestale su iz nje.

Značajan dio obnove je postavljanje triju novih vitraja, koje je izradio **Trifun Macura**. Novi vitraji kopija su starih, koji su ostali sačuvani samo u tragovima.

»Nama vitražistima ovakvi su poslovi na crkvama poseban izazov, jer ovi vitraji ostaju za vjekove. Po meni, vitraji poput ovih na ovoj kapeli nisu uobičajeni za sakralni objekt, ali odlučili smo ništa ne mijenjati. U ove vitraje ugrađeno je više od 2.500 dijelova. Rokovi su bili kratki, ali za mjesec i pol uspjeli smo završiti posao«, kaže Macura i dodaje da je ovo bio jedan od zahtjevnijih poslova koje je radio.

Radi zaštite, vitraji su postavljeni u dvostruko staklo.

Kako kaže dekan Somborskog dekanata i župnik župe Presvetog Trojstva prečasni **Josip Štefković**, prvi izve-

Relikvije sv. Male Terzije u somborskom karmelu

Relikvije sv. Male Terzije i sv. roditelja Ljudevita i Zelije Martin dolaze u Karmelićansku crkvu u Sombor 21. svibnja u večernjim satima.

U petak, 22. svibnja, dan započinje molitvom časoslova. U 8 sati je molitva krunice, te u 9 sati vrijeme za osobno čašćenje. U 10 sati je dolazak hodočasnika iz Srijema i u 11 sati euharistijsko slavlje na hrvatskom jeziku koje predvodi biskup Srijemske biskupije mons. **Fabijan Svalina**. Nakon toga se redaju vrijeme za čašćenje, molitva krunice, program redovnica i redovnika, a u 17 je dolazak hodočasnika Mađara i u 18 sati euharistijsko slavlje na mađarskom jeziku koje predvodi biskup Zrenjaninske biskupije mons. **Mirko Štefković**. Od 20 do 24 sata je scenski prikaz iz života sv. Male Terezije, klanjanje – *Carlem Concoria* i meditacije, te molitva krunice.

U subotu, 23. svibnja, dan započinje molitvom časoslova, te slijedi osobno čašćenje relikvija. U 9 sati je dolazak hodočasnika iz Subotice, te u 10 sati euharistijsko slavlje koje predvodi biskup Subotičke biskupije mons. **Franjo Fazekas** i nakon mise je oproštaj od relikvija.

Tijelovska procesija ponovno po gradu

Nakon gotovo 30 godina u Subotici će na svetkovinu Tijela i Krvi Kristove – na Tijelovo, 4. lipnja, biti ponovno organizirana procesija od katedrale sv. Terezije Avilske do franjevačke crkve sv. Mihovila Ankandela. Program liturgijskog slavlja obuhvaća slavlje svete mise u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske koje će započeti u 18 sati. Tijelovska procesija krenut će oko 19.15 sati iz katedrale prema Franjevačkoj crkvi, Ulicom Matka Vukovića. Kako je najavljeno, prva postaja će biti u katedrali, druga kod spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, treća kod spomenika Presvetom Trojstvu kod Gradske kuće i četvrta na platou ispred Franjevačke crkve, gdje će biti i završni blagoslov. Biskup i svećenici pozivaju na uključivanje i aktivno sudjelovanje u proslavi Tijela i Krvi Kristove.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Suradnici Duha Svetoga

Pedeset dana nakon Uskrsa Crkva slavi Duhove, dan kada je Duh Sveti sišao na apostole. To je bilo ispunjenje Isusovog obećanja da će im poslati Duha Branitelja, ali i početak jedne nove stvarnosti, početak Crkve. Od toga dana sve se mijenja. Prvo se mijenjaju apostoli snagom Duha kojega su primili. Zahvaljujući toj promjeni oni i njihovi učenici počinju mijenjati svijet. Naviještaju Radosnu vijest i tako izvršavaju povjerenu im zadaću da sve narode učine Isusovim učenicima. Nastaje novi Božji narod rasprostranjen po cijelom svijetu, ne samo u Izraelu. Učenici polaganjem ruku predaju Duha svojim učenicima, te tako isti taj Duh koji je sišao na apostole na dan Pedesetnice i danas djeluje u Crkvi. Djeluje po svakom tko je polaganjem ruku biskupa primio sakrament potvrde. Snaga Duha tako i danas može mijenjati svijet ako naiđe na suradnike kakvi su bili apostoli.

Djeluje li Duh i danas?

Čitamo ove nedjelje iz Djela apostolskih kakvo se čudo zbilo na dan Pedesetnice (usp. Dj 2,1-11). Ostajemo pred njim i zbunjeni i zavidljivi, poput onih koji su promatrali dvanaesticu. Razmišljamo i o apostolima i njihovoj nagloj preobrazbi, ali i o onima koji su ih slušali, te se na njihove riječi obratili i krstili. Sve nam to izgleda nevjerovatno i zadivljujuće. A sve je to djelo Duha Svetoga, koji može sve promijeniti.

A onda zastanemo i pitamo se – a gdje je on danas, kako ne vidimo njegova silna djela, a većina nas nosi u sebi puninu njegovih darova, jer je svatko primivši potvrdu doživio svoju Pedesetnicu. Onda i po meni on treba djelovati kao po apostolima, i na moje riječi se trebaju ljudi obratiti kao nekoć na apostolske. Ovo otvara brojna pitanja koja nas dovode do objašnjenja zašto da-

nas ne vidimo ili ne prepoznavamo silna djela Duha Svetog. Želim li ja da po meni Duh djeluje kao po apostolima? Želim li postati navještitelj Evanđelja i riječima i djelima? Želim li biti Kristov svjedok u školi, na poslu, među prijateljima i rodbinom? Često ne želim, jer sam onda drukčiji, izazivam negativne reakcije okoline, ne mogu ni predvidjeti kako će moj život izgledati ako se izložim za Evanđelje. Zato ne želim surađivati s Duhom Svetim, ne želim da po meni djeluje snažno kao po apostolima, jer u biti ne želim biti apostol u svojoj sredini. Duh Sveti nas želi za suradnike, ali ne želi nas siliti ako ne želimo surađivati; on čeka da se dogodi promjena. Apostoli su silno željeli ispuniti Isusov nalog, željeli su radost uskrsne vijesti podijeliti s cijelim svijetom. Zato Duh po njima čini tako silna djela i daje ploda njihovu navješćanju. Oni se ne boje biti drukčiji, biti Kristovi, ne boje se odbacivanja, progona ni smrti. Zato se do danas divimo snazi njihove vjere i silnim djelima koja je po njima učinio Duh Sveti.

Suradnja s Duhom Svetim

Duh i danas pronalazi svoje suradnike, koji djeluju u duhu modernog vremena, te jednako hrabro žive za Isusa i životom svjedoče Evanđelje. To nije privilegij nekih crkvenih službenika, nekih posebnih ljudi, sve nas jednako Duh čeka da kažemo svoj »da« njegovom pozivu na suradnju i postanemo apostoli modernog vremena.

Možda nemamo dovoljno hrabrosti i odvažnosti, možda bismo htjeli, ali ne znamo kako, možda mislimo da nemamo dovoljno sposobnosti i ustrajnosti. Sve te svoje nesigurnosti u molitvi povjerimo Duhu Svetom i on će nas, kao i dvanaesticu, učiniti sposobnima biti navještiteljima Radosne vijesti.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Grad Subotica
Gradonačelnik
Broj: 002484861-2026-09693-002-000-380-001
Datum: 18. 5. 2026.
Subotica, Trg slobode 1

Na temelju članka 38. Zakona o udrugama (*Sl. glasnik RS*, br. 51/09, 99/11-dr. zakoni i 44/18-dr. zakon), članak 5. i 6. Pravilnika o načinu i postupku raspodjele sredstava za financiranje programa i projekata udruga građana u području zaštite okoliša iz proračuna Grada Subotice (*Sl. list Grada Subotice*, br. 43/14 i 4/21), članka 52. stavak 1. točka 5. Statuta Grada Subotice (*Sl. list Grada Subotice*, br. 27/19 – pročišćeni tekst, 13/21, 16/21 i 8/24), gradonačelnik Grada Subotice dana 18. svibnja 2026. godine, raspisuje

Javni natječaj za financiranje ili sufinanciranje projektnih aktivnosti udruga građana na području Grada Subotice iz područja zaštite okoliša u 2026. godini

I.

Ovim natječajem (u daljnjem tekstu: Natječaj) dodjeljuju se sredstva udrugama građana za realizaciju projektnih aktivnosti iz područja zaštite okoliša na području Grada Subotice, u ukupnom iznosu od 2.000.000,00 dinara (slovima: dva milijuna dinara).

II.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju udruge građana upisane u registar udruga najkasnije do dana objave javnog natječaja i kojima je osnivačkim aktom i/ili statutom zaštita okoliša definirana kao područje ostvarivanja ciljeva, a koje imaju sjedište na području Grada Subotice i djeluju na tom području (u daljnjem tekstu: Udruga).

III.

Sredstva se dodjeljuju za financiranje ili sufinanciranje projektnih aktivnosti udruga građana iz sljedećih područja:

1. Poboljšanje kvalitete zraka (promicanje redovitog održavanja individualnih ložišta, smanjenje korištenja krutih goriva za grijanje, promicanje poboljšanja energetske učinkovitosti kuća i prelaska na korištenje čišćih izvora energije, promicanje smanjenja korištenja individualnih vozila, poticanje korištenja biciklističkog prometa i drugih vidova urbane mobilnosti, edukativne aktivnosti i kampanje u cilju sprječavanja spaljivanja žetvenih ostataka, spaljivanja otpada i dr.);
2. Poboljšanje sustava gospodarenja otpadom (edukativne aktivnosti i kampanje u cilju sprječavanja nepropisnog postupanja s otpadom i nastanka divljih deponija, aktivnosti na unapređenju selektivnog prikupljanja otpada, s naglaskom na smanjenje udjela organskog otpada iz kućanstava – poticanje kompostiranja u kućanstvima);
3. Promicanje prirodnih vrijednosti i očuvanja biološke raznolikosti Subotice i njezine okolice;
4. Jačanje svijesti o klimatskim promjenama i prilagodba izmijenjenim klimatskim uvjetima i
5. Ostale aktivnosti na jačanju svijesti iz područja zaštite okoliša (obilježavanje važnih datuma, organizacija manifestacija i sl.).

IV.

Maksimalni iznos koji će biti dodijeljen po udruzi je 150.000,00 dinara (slovima: sto pedeset tisuća dinara).

V.

Udruga, kao nositelj, može se natjecati s najviše jednim projektom.

VI.

Natječajnu dokumentaciju čine:

1. Obrazac prijave na natječaj (obrazac UG-2026 popunjen uz pomoć računala, tiskan i potpisan, koji se, skupa s uputama može preuzeti na adresi https://subotica.ls.gov.rs/cat_doc/konkursi-i-oglas/;
2. Ukoliko su za provedbu projekta potrebne suglasnosti ili dozvole (sukladno važećim propisima), iste je potrebno unaprijed pribaviti i priložiti uz natječajnu dokumentaciju; za projekte koji se realiziraju na zaštićenom području, uz prijavu se obvezno prilažu prethodno pribavljeni uvjeti zaštite prirode i suglasnost upravljača zaštićenog područja i

3. Prilozi i drugi materijali u svezi s predloženim projektom (nacrti publikacija i edukativnih materijala i dr.).

VII.

Prispjele prijave razmatrat će Povjerenstvo za vrednovanje i rangiranje prijava i evaluaciju realiziranih aktivnosti prema Natječaju (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo).

Povjerenstvo ima predsjednika i četiri člana i imenuje ga gradonačelnik. Povjerenstvo pregledava pristigle prijave, utvrđuje jesu li ispunjeni uvjeti natječaja, ocjenjuje prijave i utvrđuje listu vrednovanja i rangiranja. Lista vrednovanja i rangiranja bit će objavljena na internetskoj stranici Grada Subotice na adresi: https://subotica.ls.gov.rs/cat_doc/konkursi-i-oglas/ nakon čega sudionici natječaja u roku od 3 dana imaju pravo uvida u podnesene prijave i priloženu dokumentaciju, kao i pravo prigovora u roku od osam dana od dana njezine objave.

VIII.

Prilikom ocjenjivanja pristiglih prijava, Povjerenstvo će vrednovati sljedeće:

- razrađenost projekta i usklađenost aktivnosti s ciljevima projekta (0-20 bodova);
- važnost predloženog projekta za lokalnu zajednicu i usklađenost sa strateškim dokumentima (0-20 bodova);
- originalnost, inovativnost i kreativnost u pristupu širenja znanja i rješavanja problema iz područja zaštite okoliša i animiranju ciljnih skupina (0-20 bodova);
- kapacitet udruge (broj sudionika u projektu, struktura projektnog tima, ranije realizirani projekti) (0-20 bodova) i
- dugoročni utjecaj i održivost nakon završetka financijske potpore (0-20 bodova).

Kod projekata koji podrazumijevaju izradu tiskanih publikacija, prednost će imati oni kod kojih je materijal predviđen za tiskanje unaprijed pripremljen i priložen uz natječajnu dokumentaciju (u završnoj ili nekoj od završnih faza u kojoj se jasno može vidjeti sadržaj i forma buduće publikacije).

Povjerenstvo će odbaciti prijavu ukoliko je nepotpuna, nepravodobna ili nečitka.

Povjerenstvo će odbiti prijavu ukoliko:

- aktivnosti iz projekta nisu u skladu s propisima i dokumentima javnih politika (strategije i akcijski planovi) na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini ili;
- je projekt nedovoljno razrađen tako da se iz prijave ne može nedvojbeno utvrditi vrijeme i mjesto realizacije projekta, predviđeni slijed aktivnosti, ciljna skupina, načini širenja znanja i poruke koje se projektom prenose.

IX.

Odluku o izboru programa kao i dodjeli sredstava po natječaju donosi gradonačelnik, na temelju prijedloga Povjerenstva, u roku od najviše 30 dana od dana isteka roka za podnošenje prigovora. Odluka će biti objavljena na službenoj internetskoj stranici Grada, na adresi: https://subotica.ls.gov.rs/cat_doc/konkursi-i-oglas/

Međusobna prava i obveze, uključujući dinamiku plaćanja, načine i rokove izvještavanja između Grada Subotice i korisnika sredstava, bit će regulirani posebnim ugovorom s pojedinim korisnicima.

Nakon realizacije projekta, udruge su u obvezi priložiti detaljno narativno izvješće o realizaciji aktivnosti i financijsko izvješće o namjenskom korištenju sredstava, uz priložene dokaze u vidu validne računovodstvene dokumentacije, kojom se dokazuje namjensko korištenje sredstava, sukladno financijskom planu projekta navedenom u natječajnoj prijavi.

Nakon provedbe projektnih aktivnosti, Povjerenstvo će provesti evaluaciju i, u slučaju da utvrdi da su sredstva nenaamjenski utrošena, predložiti pokretanje zahtjeva za povrat sredstava.

Rok za predaju natječajne dokumentacije je 10. lipnja 2026. godine do 14 sati. Prijave koje ne budu zaprimljene do tog roka smatrat će se nepravodobnima i neće biti razmatrane. Rok za objavu liste vrednovanja i rangiranja je najkasnije do 10. srpnja 2026. godine. Rok za realizaciju projektnih aktivnosti je do 1. prosinca 2026. godine. Rok za podnošenje narativnog i financijskog izvješća je najkasnije do 15. prosinca 2026. godine.

X.

Prijave na Natječaj dostavljaju se u zatvorenoj omotnici s naznakom: »Prijava na natječaj UG2026 – NE OTVARATI«; Grad Subotica; Gradska uprava; Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša; Subotica, Trg slobode 1. Mogu se dostaviti poštom ili osobno – na šalter Uslužnog centra Gradske uprave Subotica, Trg slobode 1. Natječajna dokumentacija se ne vraća.

Dodatne informacije u svezi Natječaja mogu se dobiti putem telefona na br. 024/626-973.

Gradonačelnik
Stevan Bakić

Hrvatska riječ, broj 68, 22. svibnja 2004.

Crkvi potrebna potpuna sanacija

Katolička crkva sv. Klementa u Hrtkovcima, stara 180 godina, kategorizirana je još 1991. godine kao dobro od velikog značaja. Crkva je međutim pukla na šest mjesta, jednim dijelom i zbog toga što pored crkve prolazi veoma prometni put Novi Sad-Šabac. Nužna je stoga potpuna sanacija crkve – njene statike, krova i kape tornja. Prema riječima župnika hrtkovačkog vlč. *Željka Tovila*, za to je potrebno sto tisuća eura, i radi se na tome da se taj novac osigura. U međuvremenu, uz pomoć volonterskog rada župljana i župnika Tovila, te manje financijske pomoći, izvršena je rekonstrukcija oltara i uređeno je dvorište župnog doma, a na pokrajinskom natječaju za vjerske zajednice odobreno je sto tisuća dinara za radove na crkvi. Tim povodom župu su u utorak 18. svibnja posjetili zamjenik pokrajinskog

tajnika za upravu, propise i nacionalne manjine *Slaven Dulić* i samostalni stručni suradnik ovog Tajništva zadužen za Hrvate *Boro Kecman*, te su sa župnikom razgovarali o problemima vezanim uz sanaciju crkve i život župne zajednice. Vlč. Tovoilo je kazao kako će se ova donacija upotrijebiti za postavljanje rasvjete u crkvi te se zahvalio na ovoj pomoći.

(J. D.)

Sanader i Labus: međusobni odnosi ključni za stabilnost regije

Premijer Hrvatske *Ivo Sanader* i potpredsjednik srbijanske Vlade *Miroslav Labus* u utorak su, tijekom susreta u Zagrebu, razgovarali o nizu bilateralnih pitanja i putu Hrvatske prema EU, ocijenivši odnose dviju država kao iznimno značajne za stabilnost regije. »Odnosi između Hrvatske i Srbije od velikog su značenja za srednju i jugoistočnu Europu«, rekao je hrvatski premijer nakon sastanka s Labusom koji je trajao dvostruko duže od predviđenog. Labus je, ustvrdivši prethodno da Srbija »sa zadovoljstvom gleda kako Sanader vodi politiku prema

EU, manjinama i susjedima«, ocijenio da »stabilnost u jugoistočnoj Europi ovisi o osovini Zagreb-Beograd«. »I nitko sa strane nam ne treba sugerirati kako da uređujemo naše odnose«, dodao je Labus. Obojica dužnosnika su istaknula da su se suglasili oko humanitarnih, političkih i gospodarskih pitanja, uz vrlo malo otvorenih pitanja. »Razgovarali smo o vrlo bolnom pitanju nestalih osoba, njih oko 1.200, i dogovorili se da pitanja iz rata treba što prije zatvoriti«, kazao je Sanader.

(H. R.)

Uči se od starijih i obnavlja s mlađima

O prednosti ili manama kombiniranih odjela, koje u istoj učionici pohađaju učenici prvog i drugog razreda na hrvatskom jeziku, razgovarali smo s učiteljicom *Sanjom Dulić*, koja radi u terenskoj školi »Ivan Milutinović« u Maloj Bosni. Učiteljica je u takvom kombiniranom hrvatskom odjelu. U ovom odjelu ima 16 učenika, od toga je dvanaest učenika iz drugog razreda i četvero onih koji pohađaju prvi razred. Djeca svu nastavu prate na svom materinjem jeziku, a dva sata tjedno imaju i srpski jezik. Osim toga imaju predmete vjeronauka i slamarstvo.

REFORMA U KOMBINIRANOM ODJELU: O tome kako je raditi u kombiniranom odjelu učiteljica Sanja Dulić kaže kako takav rad predstavlja složeniju aktivnost za učitelja, ali ne i za dijete. »To je situacija u kojoj se realiziraju dva programa za učenike različitih uzrasta. Za učitelja je to dodatni napor, jer je suočen s problemom racionalnog korištenja slobodnog vremena. Ovakva nastava pruža daleko veće mogućnosti za primjenu samostalnog oblika rada. Reforma školstva je puno pomogla, jer u planiranju sadržaja učitelji imaju veću slobodu«, govori Sanja Dulić.

(Željka Cvijanov)

Nenad Čanak u Dnevniku od nedjelje

Zastupnici SVM-a emotivno reagirali

»Zbog načina izbora nacionalnih vijeća najbrojnija partija unutar jednog manjinskog biračkog tijela praktički može diktirati rad vijeća, čime se obesmišljava njegov nadstranački koncept. Mi umjesto da depolitiziramo medije, prijenosom osnivačkih prava sa Skupštine na nacionalna vijeća dovodimo ih u još izravniju političku ovisnost. Upravo zbog toga, a u cilju poboljšavanja međunarodnih odnosa u Vojvodini, LSV je i tražila odlaganje te točke dnevnog reda, kako bi se svi ti problemi razmotrili i ponudila odgovarajuća rješenja. Nažalost, mislim da su zastupnici Saveza vojvođanskih Mađara emotivno reagirali, ali vjerujem da se to neće u bitnoj mjeri odraziti na našu buduću suradnju.«

MARIJANSKI KONCERT

SKLADBE U ČAST
BLAŽENE DJEVICE MARIJE

POD ZAŠTITOM MAJKE
u Njezinom zagrljaju

30.5.2026.
SUBOTA

ŽUPA
PRESVETOG TROJSTVA
MALA BOSNA

19:00
SATI

"Evo ti Majke!" (Iv 19,27)

Leptiriću, šareniću...

Svjetski dan leptira obilježava se svake godine 28. svibnja. Ta mala krhka bića oduvijek su privlačila pažnju čovjeka ljepotom svojih krila.

Njihova nježna krila prekrivena su sitnim ljuspicama i dlačicama, raspoređenim poput crijeva na krovu i upravo im one daju specifičnu obojenost. Njihova uloga nije samo lepršati krilima nego imaju važnu ekološku ulogu: neizostavna su karika u lancu ishrane i ono što je veoma važno – predstavljaju jednu od najbitnijih grupa oprašivača. Nažalost, iz godine u godinu dolazi do pada brojnosti populacija pojedinih vrsta, a u tome prednjače livadski leptiri. Osnovni razlog tome je gubitak njihovih prirodnih staništa, a glavni krivac je, naravno, čovjek. Kada govorimo o Srbiji, 21 vrsta ima status ugrožene vrste, dok je u Hrvatskoj ugroženo 17 vrsta leptira, odnosno samo kod nekih samo određene podvrste.

Zanimljivosti koje možda nisi znao/la

1. Leptiri mogu vidjeti crvenu, zelenu i žutu boju. Osim ovih, oni vide i niz ultraljubičastih boja koje su nevidljive ljudskom oku.

2. Najbrži leptiri mogu letjeti 5,4 metara u sekundi, dok najbrže leptirice lete i do 11 metara u sekundi.

3. Leptiri ne mogu letjeti ako njihova tjelesna temperatura padne ispod 30 stupnjeva Celzija.

4. Leptiri su oslikani i na egipatskim freskama starim oko 3.500 godina.

5. Postoji oko 24.000 vrsta leptira, dok su leptirice (moljci) još brojnije s oko 140.000 vrsta.

6. *Gonepteryx rhamni* je vrsta leptira koja živi 9-10 mjeseci, što je i najduži životni vijek jedne vrste. Neke vrste žive jako kratko, par sedmica, par dana, pa čak i par sati.

7. Neke vrste leptirica nikada ništa ne pojedu u svom odraslom životu, jer nisu razvili usta, a i probavni sistem im je potpuno zakržljao još dok su bili gusjenice.

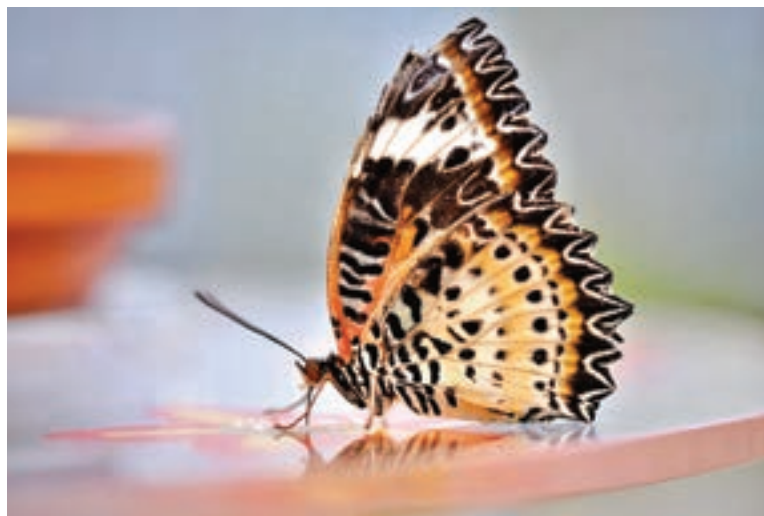
8. Mnogi leptiri mogu »okusiti« podlogu svojim nogama kako bi se uvjerali je li list na koji planiraju položiti jaja ukusna hrana za gusjenice ili ne.

9. Leptiri imaju četiri krila koja su zapravo prozirna. Boje na njima stvaraju sitne ljuspice (koje podsjećaju na prašinu), a sama krila su izuzetno osjetljiva i vrlo lako se mogu oštetiti.

10. Neke vrste leptira, poput *monarh* leptira, su selice i poznato je da tijekom zime lete u toplije krajeve. Njihova migracija izgleda apsolutno fantastično, a sam put traje tisućama kilometara. Peru ima preko 3.700 vrsta leptira – više od bilo koje druge zemlje na svijetu. Leptiri u Peruu još nisu detaljno proučeni, a procjenjuje se da samo u ovoj državi postoji još najmanje 500 vrsta koje još nisu otkrivene.

11. Prosječni leptir težak je kao dvije latice ruže.

12. Određene vrste leptira, kao što su *monarh* leptiri, proizvode toksine koji obeshrabruju predatore da se njima hrane.

13. Leptiri ne mogu preživjeti samo na nektaru. Oni piju vodu iz blatnih bara koje su pune neophodnih minerala.

14. Leptiri su kratkovidni. Obično ne vide dalje od tri metra.

15. Antarktik je jedini kontinent na kojem leptiri nisu pronađeni.

16. Nakon pčela, leptiri su drugi vodeći oprašivači.

17. Jedan od najboljih pokazatelja zdravog, uravnoteženog eko sustava je obilje leptira.

18. Ljudi koji proučavaju leptire zovu se lepidopteristi.

19. Postoje četiri faze leptirovog životnog ciklusa: jaje, larva, pupa i odrasli leptir.

20. Leptir može položiti od 100 do 4.000 jaja.

Priredila: Ž. V.

Deset godina *Mreže čitanja* među subotičkim srednjoškolcima

Kviz *Mreža čitanja* koji se u Hrvatskoj održava sedamnaest godina ove je godine među subotičkim učenicima obilježio deset godina sudjelovanja. Tijekom proteklog desetljeća srednjoškolci su sudjelovali i u kvizu znanja i u izradi kreativnih uradaka, a ovogodišnja tema koja je povezala tri naslova koji su sudionici čitali bila je »U mreži potrage za identitetom«.

Svečana dodjela nagrada sudionicima školske, regionalne i nacionalne razine kviza održana je 20. svibnja u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici.

U ime Gradske knjižnice Subotica knjižničarska savjetnica **Bernadica Ivanković** pozdravila je sve sudionike kviza i naglasila kako je i ova deseta sezona kviza doista uspješna. U njoj su sudjelovali učenici sve tri škole u kojima se odvija cjelovita nastava na hrvatskom jeziku. Ove je godine 30 subotičkih srednjoškolaca sudjelovalo u kvizu, a na najvišoj razini natjecalo se troje učenika: **Nikolina Mačković**, **Valentin Čović** i **Karlo Kujundžić**.

Ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* **Karolina Bašić** čestitala je učenicima na uspjehu i pohvalila njihove čitateljske navike u vremenu sve prisutnijih virtualnih sadržaja. Predsjednica odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz** pohvalila je učenike i njihove mentore te naglasila kako ovakvi projekti povezuju mlade i omogućuju im suradnju s vršnjacima iz drugih škola i Hrvatske.

Učenica Gimnazije *Svetozar Marković* **Nikolina Mačković** na kvizu znanja osvojila je 10. mjesto na nacionalnoj razini kviza na kojoj je sudjelovalo ukupno 227 srednjoškolaca.

»Na svakom natjecanju na kojem sudjelujem trudim se ostvariti dobar rezultat, pa tako i na ovom. Tema pro-

nalaska identiteta trenutno mi je vrlo bliska i mogla sam se poistovjetiti s likovima. Doista sam uživala čitajući«, rekla je **Nikolina**.

Profesorica hrvatskog jezika i književnosti **Morena Rendulić**, dugogodišnja mentorica sudionika kviza, istaknula je kako motivirati učenike na čitanje nije uvijek jednostavno, ali da tomu mnogo doprinosi kvalitetan i aktualan izbor knjiga.

»Meni je već samo zadovoljstvo činjenica da se oni oduzovu svaki put. Posebno me je oduševilo što se jedna učenica koja se plasirala na nacionalnu razinu, ali nije imala priliku natjecati se zbog ekskurzije, sama ponudila napraviti jednu prezentaciju i svojim vršnjacima predstaviti knjigu. To dovoljno pokazuje koliko su učenici zainteresirani i vole čitanje«, zaključila je Rendulić.

A. G.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

SUBOTICA - Darujem štence (po izboru M ili Ž), crni ili šareni. Tel.: 024/528-682 ili 060 0532570.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radiš. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više. Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade vočke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Subotica, Trg slobode br. 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela:

OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM ZAHTEJUV ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica, podnio je dana 27. 4. 2026. godine, pod brojem 002197193-2026-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: »Distributivna vodovodna mreža na teritoriju prigradskih mjesnih zajednica Grada Subotice«, na katastarskim parcelama br. 22983, 25535, 25534, 23835, 23869, 24128, 25532/1, 25532/3, 24030/3, 25537/1, 24563/3, 25545, 19604, 19584, 21048, 21024, 21212/4, 21212/3, 21216/3, 25210 i 25247 k.o. Stari grad, 37227 K. O. Donji grad, 25495/4, 25501, 25508, 25500, 25509, 19069/4, 19069/3, 19070/14, 19071/7 19074/2, 19035/8, 19035/10, 19035/3, 5306/6, 5306/5, 5306/4, 5305/1, 5306/3, 5306/13, 5327, 5323, 5324/1, 735/2, 5325/1 i 681/1 K. O. Novi grad, 1473/2, 1473/13 i 5263/2 K. O. Palić, Subotica.

Javnost može izvršiti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektroničkom poštom na adresu zivot-nasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekt potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti njen opseg i sadržaj ili odluku da za predmetni projekt nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti mjere sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja negativnih utjecaja ili druge minimalne uvjete zaštite okoliša.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 26. 5. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Putovanja među oblačićima

Destinacije u kojima stripovi žive i izvan stranica

Postoje gradovi koje pamtimo po trgovima, plažama ili muzejima i oni drugi koje prepoznamo po junacima nacrtanim tušem i bojom. Dovoljno je ugledati poznatu siluetu ili otvoriti album omiljenog stripa pa da nas misli odvedu na neko sasvim određeno mjesto. Stripovi su odavno prestali biti samo dječja razonoda. Oni su postali dio kulture, identiteta i turističke ponude brojnih gradova koji s ponosom njeguju svoje nacrtane junake. Ovog tjedna smo jednu strip kolekciju uselili doma, pa otuda inspiracije za ovo putovanje.

Za ljubitelje putovanja i devete umjetnosti takva su mjesta pravi mali hramovi mašte. Ondje se može šetati ulicama koje su inspirirale autore, posjetiti muzeje posvećene legendarnim likovima i otkriti kako su stripovi oblikovali čitave zajednice. A i oni koji nikada nisu ozbiljnije uronili u svijet stripova u tim će gradovima pronaći mnogo razloga za dolazak.

Europska prijestolnica stripa

Ako postoji grad koji je strip pretvorio u sastavni dio svakodnevice, onda je to Bruxelles. Belgija je rodno mjesto nekih od najpoznatijih europskih stripova, među kojima su *Tintin*, *Štrumpfovi* i *Lucky Luke*. Nije stoga slučajno što se upravo Bruxelles često naziva prijestolnicom stripa.

Grad je poznat po više od sedamdeset murala oslikanih motivima iz stripova. Šetnja ulicama tako lako prerasta u potragu za Tintinom, Kapetanom Haddockom ili simpatičnim Štrumpfovima. Posebno mjesto zauzima Belgijski centar stripa, smješten u impresivnoj zgradi koju je projektirao **Victor Horta**. U njemu se može pratiti povijest stripa i upoznati generacije autora koji su ovu umjetnost doveli do svjetske slave.

No Bruxelles nije privlačan samo zbog stripova. Grand Place, jedan od najljepših trgova Europe, vrhunska čokolada, vafli i neizbježni pomfrit čine ga destinacijom koja jednako osvaja i nepce i maštu.

Francuska strip doživljava vrlo ozbiljno, gotovo s istim poštovanjem kao književnost ili film. Najbolji dokaz za to je Angoulême, mirni grad na jugozapadu zemlje koji svakoga siječnja postaje središte svjetske stripovske scene.

Međunarodni festival stripa u Angoulêmeu najveći je i najugledniji događaj te vrste u Europi. Tada grad oživi

kroz izložbe, promocije i susrete s autorima iz cijeloga svijeta. Stripovi su prisutni i tijekom ostatka godine, kroz murale na pročeljima zgrada i Muzej stripa koji čuva vrijednu zbirku originalnih crteža i albuma.

Angoulême je ujedno i šarmantan francuski gradić s kamenim ulicama, ugodnim trgovima i atmosferom koja poziva na lagano istraživanje. U blizini se nalaze vinorodne regije i poznati Cognac, što ovom putovanju daje dodatnu dozu francuskog šarma.

Dok Europa slavi klasični strip, Japan živi u ritmu mange. U Tokiju, osobito u četvrti Akihabara, manga i anime prisutni su na svakom koraku. Knjižare s više katova, specijalizirane trgovine i tematski kafići stvaraju dojam da je granica između fikcije i stvarnosti gotovo nestala.

Za ljubitelje japanske kulture manga nije samo zabava, nego važan dio društva i umjetnosti. U Tokiju se redovito održavaju veliki sajmovi i događaji koji okupljaju autore i obožavatelje iz cijelog svijeta.

No Tokyo je fascinantan i bez stripovske pozadine. To je grad u kojem se drevni hramovi susreću s futurističkim neboderima, gdje se tišina japanskih vrtova izmjenjuje s energijom najprometnijih križanja na svijetu.

Dom superheroja

Kada pomislimo na stripove, teško je zaobići Supermana. Upravo su u Clevelandu dvojica srednjoškolaca, **Jerry Siegel** i **Joe Shuster**, stvorili junaka koji je postao simbol čitavog žanra superheroja.

Grad danas obilježava to naslijeđe kroz murale, spomen-obilježja i kulturne programe posvećene stripu. Za ljubitelje američke pop-kulture Cleveland ima posebno mjesto na karti.

Osim toga, poznat je po Rock and Roll Hall of Fame, muzeju koji privlači posjetitelje iz cijeloga svijeta. Tako se u jednom putovanju mogu spojiti stripovski i glazbeni heroji.

Za neke će to biti prilika da upoznaju mjesta gdje su nastali omiljeni junaci, a za druge jednostavno zanimljiv način da otkriju destinacije s bogatom kulturom i posebnom atmosferom. Jer ponekad je dovoljno otvoriti jedan strip da bismo dobili ideju za sljedeće putovanje.

G. K. M.

Foto: www.tintin.com

Dinamo osvojio nogometni kup Hrvatske

Dupla kruna

Foto: HINA/ Daniel KASAP

Pobjedom protiv *Rijeke* (2:0) u finalu najmasovnijeg nogometnog natjecanja u Hrvatskoj, nogometaši *Dinamo* osvojili su trofej namijenjen najboljoj momčadi nogometnog kupa. *Rabuzinovo sunce* (kako je službeni naziv pobjedničke skulpture) ponovo će sijati u vitrinama na Maksimiru i ponosito stajati u tandemu sa šampionskim pokalom 1. HNL.

Dominacija

Kada jedna momčad osvoji u istoj sezoni naslov prvaka države i pokal namijenjen pobjedniku nacionalnog nogometnog kupa, onda je to potpuna dominacija na svim poljima. A upravo je to učinio *Dinamo* ove sezone stvorivši golemu bodovnu prednost (20+) u odnosu na jedinog konkurenta *Hajduk*, potom je potvrdio i nastupima u Kupu. Brojke koje je zabilježila modra mašinerija zbilja su impozantne i vrijedne svakoga respekta, a pobjeda u finalu kupa protiv *Rijeke* svojevrsno je vrh na slatku tortu sezone 2025./26. Iako službena nogometna sezona 1. HNL još nije okončana (ostaje još posljednje ligaško kolo), već nekoliko prvenstvenih kola nema nikakav utjecaj na izgled vrha tablice. Upravo zahvaljujući apsolutnoj dominaciji momčadi koju predvodi **Mario Kovačević**. Najviše danih i najmanje primljenih golova, naravno najviše osvojenih bodova uz, logično, najviše ostvarenih pobjeda i najmanje pretrpljenih poraza. Rezultatsku dominaciju krunisao je i kralj strijelaca **Dion Drena Beljo**, topnik *Dinamo* koji je uz svoje ime upisao respektabilni 31 gol u protivničkim mrežama.

Ligaški rasplet

Porazom u finalu kupa momčad *Rijeke* izgubila je šansu da izabere mjesto u kvalifikacijama za Ligu Europe, u koje će sada ići viceprvak *Hajduk*. U kvalifikacije za Ligu konferencije idu *Rijeka* i *Varaždin*, pa će ove četiri momčadi reprezentirati hrvatski klupski nogomet u novoj sezoni euro natjecanja. Što se tiče ispadanja i ostanka u društvu najboljih, i ta je priča završena u pretposljednem 35. kolu jer je *Vukovar* porazom od *Varaždina* (0:2) propustio posljednji vlak spasa. *Osijek* je tako, zahvaljujući »pomoći« izravnog konkurenta, ipak uspio izboriti prvoligaški status u vjerojatno najgoroj sezoni u svojoj bliskoj prošlosti.

Paralela s Crvenom zvezdom

Rezultatski slično je bilo i natjecanje u nogometnoj Super ligi Srbije, gdje je *Crvena zvezda* također superiorno stigla do još jednog šampionskog naslova. A potom ga duplirala osvajanjem nacionalnog kupa pobjedom protiv *Vojvodine* (nakon boljeg izvođenja penala). Oba šampiona startat će iz 2. kola kvalifikacija za plasman u Ligu prvaka.

D. P.

Parovi posljednjeg 36. kola

22. svibnja: *Osijek* – *Slaven*, *Hajduk* – *Vukovar*
23. svibnja: *Varaždin* – *Istra*, *Rijeka* – *Gorica*, *Dinamo* – *Lokomotiva*

KOŠARKA**Spartak lovi domaći Final four**

Pobjedom protiv *Borca* (83:66) u prvom susretu četvrtfinalnog doigravanja košarkaši *Spartak Office Shoes* stigli su na korak od plasmana među četiri najbolje momčadi Super lige Srbije. Prolazak na domaći Final four izborit će momčad koja zabilježi dvije pobjede, a u slučaju majstorice ista će se igrati u Subotici.

BOKS**Nokaut Hrgovića**

Hrvatski boksač **Filip Hrgović** zabilježio je novu pobjedu u svojoj profesionalnoj karijeri. Tehničkim nokau-

tom u trećoj rundi svladao je **Davea Allena** i stigao do svoje 20. pobjede, a čak 15. izborne nokautom. Meč je održan u subotu, 16. svibnja u Doncasteru (Engleska), a ovo je treća pobjeda u nizu hrvatskog boksača.

TENIS**Tara Wurth slavila u Zagrebu**

Nakon prošlogodišnjeg trijumfa u singlu, hrvatska tenisačica **Tara Wurth** ovoga je puta osvojila naslov pobjednice turnira parova na WTA Challengeru u Zagrebu. Do naslova je stigla igrajući s **Naimom Karamoko** (Švicarska) i pobjedom protiv para **Briana Szabó** (Rumunjska) / **Beatris Zeltina** (Latvija) 3:6, 7:6, 10:5.

POGLED S TRIBINA**Poraz i pobjeda**

Najbolji hrvatski i švedski rukometaši odigrali su prošlog tjedna dva prijateljska ogledna susreta u kojima su izbornici **Sigurdsson** i **Apelgren** imali prilike vidjeti i isprobati buduću nacionalni reprezentativni potencijal. Šveđani su slavili na svom parketu u Kristianstadu (34:31), dok je Hrvatska bila bolja u Varaždinu (35:31). Mnogo značajnija od postignutih rezultata jest činjenica da Hrvatska i dalje ima nepresušni izvor talenata i da ne treba brinuti za budućnost sporta koji je donio toliko radosti i trofeja. Prije svih riječ je o sjajnim mladim igračima **Ljevaru**, **Moslavcu** i **Špremu** (sin nekadašnjeg zlatnog olimpijca) koji su se odlično uklopili u postavu prekalje-

nih, iskusnih rukometaša koji su iznijeli teret osvajanja svjetskog srebra (2025.) i europske bronce (2026.) Uz sve to vrijedi zabilježiti i povratak na teren **Šipića** (heroja sa SP 2025.) nakon dulje ozljede zbog koje je i propustio posljednje EP. Sada već i hrvatski trofejni izbornik Islandanin **Dagur**, u duelima protiv uvijek respektabilnih Šveđana uspio je prekinuti i jednu neugodnu »tradiciju«. Konačno, nakon dugih osam godina, Hrvatska je upisala pobjedu. Lijepe su to vijesti i odlična uvertira za buduća reprezentativna okupljanja, osobito na jesen kada počinju i pripreme za sljedeće Svjetsko prvenstvo u Njemačkoj 2027. godine na kojemu Hrvatska brani srebro. Budu li svi igrači, stari i novi, zdravi i spremni, imamo razloga vjerovati kako su šanse za osvajanje novog odličja posve realne.

D. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, Služba za zaštitu okoliša i održivi razvoj, na temelju članaka 25. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Službeni glasnik RS* br. 94/24) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA
DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU
O PROCJENI UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ**

Nositelj projekta »SunCarlito Alpha« d.o.o. Subotica, Strossmayerova br. 6, 24000 Subotica, podnio je 13. 5. 2026. zahtjev za davanje suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja projekta na okoliš projekta: »Izgradnja solarnog parka 'SunCarlito Alpha' na zemljištu«, na katastarskim česticama br. 36055/3, 36056/1 i 36057/1 K. O. Donji grad, Subotica (46.03572°, 19.68161°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem 002431742-2026-09693-004-081-380-001.

Projekt obuhvaća izgradnju fotonaponskog postrojenja, odnosno solarnog parka, postavljenog na tlu, ukupne izlazne snage od 3.000 kW (3MW).

Nakon provedenog postupka javnih konzultacija i ocjene studije nadležno tijelo donijet će odluku o davanju suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja projekta ili o odbijanju zahtjeva za davanje suglasnosti na studiju.

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u Gradskoj kući u Subotici, Trg slobode br. 1, u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 129, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 25. 5. 2026. godine do 3. 7. 2026. godine. Uvid se može obaviti i elektronički na web-stranici Grada Subotice na adresi: https://subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine/.

Javna prezentacija Studije i javna rasprava bit će održane 1. 7. 2026. godine, s početkom u 10 sati, u Gradskoj kući u Subotici (Trg slobode br. 1, I. kat, soba 130).

Pozivamo zainteresiranu javnost da prisustvuje javnoj raspravi i dostavi mišljenja u vezi s predmetnom studijom najkasnije do 3. 7. 2026. godine, poštom, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs ili osobno na pisarnicu Gradske uprave Subotica.

Umotvorine

- * Nekome sam inspiracija, a nekome iritacija.
- * Najjeftinije je u životu kad sve sam platiš.
- * Pazi što jedeš i pazi da nešto ne pojede tebe.

Vicevi, šale...

Razgovaraju dvije prijateljice:

- Koje tablete za perilicu rublja su ti se pokazale kao najbolje?
- *Diazepam*. Točno ti bude svejedno je li dobro oprala ili ne.
- Koliko imaš kila?
- Kad uvučem stomak, 120.
- A kad ne uvučeš stomak?
- Onda ne znam, ne vidim vagu.

Aforizmi

- * Nikada ne pitajte lažove zašto su slagali; da bi objasnili, morali bi ponovo lagati.
- * Sve je moguće... Za nemoguće treba samo malo više vremena.
- * Tvoje je pravo da prestaneš jesti i udaljiš se od stola kada si sit. Isto je i s ljudima.

Vremeplov – iz naše arhive

Odbor za obrazovanje HNV-a, 2006.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Sebičnog samo grob liči

Bio jedan čovik koji nikad nije znao šta je dosta. Za njegov čeljad ni volu nisu ravna. Tira i sebe i svakog, al dok ga iz pameti el iz kože ne istira. Ako je satro svu svoju čeljad, pa gladni i so- parni pomrli svi osim jednog sina. Taj se otimo i otimo, a kad je poodrasto, pa vidio da se ocu iz šaka ne mož oteť, a nit ga mož opametit, on skupio bulje pa u sviť.

A otac se ljuto rasrdio.

– Za koga ja to hrnjam i kupim već njemu. A on sa mnom krm- ski. To je njegova fala. – tuži se čovik i ni da čuje više za sina.

I sad zaprznio, pa još više kupi svaku mrvicu i na sve meće po sedam katanaca. Da mu je još trbu obisit na klin, e onda bi posto blažen, ako nije mogo. Prošlo vrime ko viter i jedared i on ostario. Nigdi nikog, pa se borme zaželio sina i počo ga tražit. Ko traži taj i nađe, pa mu i on ušo u trag i lipo ga zove kući.

Godine prošle, a da je rana bila zarasla bi, a ne da srdžba neće proć, pa sin dođe. Misli čovik, valjda se otac bar pod stare dane opametio kad vidi da pod crnu zemlju ni tako neće ništa ponet. Došo momak kući, a otac pokaziva sve blago. Obogatio se do zla boga! Tu su salaši, njive, vinogradi, silna marva, puni ambari i po- drumi. Pokaziva otac sve to, al ni da čašu vode iznese sinu. Mo- mak koliko je od puta ogladnio, al još više ožednio pa će jedared:

– Baćo, nemate Vi vina?

– Ja da nemam? – onaj će. – Puni podrumi. Od moje prve berbe, pa do posljednje imam sva vina, i još nenačeta – fali se on.

Sin ne bi fale već da ugasi žeđ, pa kad se otac još ni sad ne sića, a on njemu:

– Dobro, baćo, a kad ćete već načet tu burad?

– Kad mi dođe mili gost.

Sinu je bilo divana dosta. Okrene se i veli:

– E, moj baćo, kad je tako, a ja ću doć opet čim Vi oči sklopite.

Onda ću, al oma, doć, pa da načmem to vino.

– Ta zašto, sinko? – začudi se otac.

– Zato jel Vi za života nećete dočekat tako milog gosta čerez kojeg bi načeli Vaše tvrdovanje – kaže još momak i ode kako je i došo.

Pričao Blaško Bukvić, Mala Bosna

Bećarski poso, 2014.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Motika

»S ićate se brez čega s u ataru prija ni moglo a sase ni ne spominje«, baka Janja će. Strina Evča koda vrebļe kaće baka Janja štagod kazat pa da ju oma poklopi: »Baka Janjo, vi kad ne znate od čega će te vi počnete od tog kako j kadgod bilo. Ta ko će se već okretat u natrag? Koga j bri-ga kako j bilo prija skoro jednog vika. Triba gledat naprid«. »Eeee Evča moja, kad dođeš uve godine ondak puno drugo-jačije vidiš svit. Moždak nam je sade ovako zato što slabo jel nikako gledimo kako j kadgod bilo«, baka Manda će. Ni baka Janja ni od danaske. Ne da se: »Evo na čemu smo. Kadgod su se uvo vime uveliko pripravlјale motike za posov. Posijano izniklo a bome cigurno j izniko i korov. Triba it kopat«. »E baš tako. Uno vrime motika j bila glavna protiv korova. Da ni nje mal šta b od korova naraslo a kamol da b rodilo«, baka Man-da će. Strina Evča tira dalje: »E sade vi ope. Došlo j vrime da s se zaboravi na motiku. Sve j lakše i bolje. Ne mora se svit patit ko prija. Protiv korova par put prskaš otrovom pa dalje. Sve poradu te mirakule od mašina. Nema drugog«. Raširiva baka Marica ruke pa će: »Evča, jest da j lakše al da j bolje i ne b rekla. Ima tu i drugi par rukava. Ta ni bilo doktora kod kojeg sam bila a da ni reko kako s triba ranit zdravom ranom. Tako s sade moderno kaže. Triba jist ranu koja ni prskana tim otrovima. To stalno divanu i nanom sokočalu od televizije. E viš uno vrime di j prošla motika nikaki otrovi nis tribali. I rana j cigurno bila zdrava«. Ope s ne da strina Evča: »Baka Marice, danaske j od volje svakom šta će jist. Vašariš di piše da j zdrava rana«. Ka j skočila baka Janja: »Evča, ni to kako kažeš da j od volje šta š jist već je za mloge do buđelara kako b ja rekla. Kako sam čula za tu zdravu ranu triba ohooo platit. I sade rad zdravlјa triba platit obaška doktore i likove pa još i zdravu ranu«. Strina Evča privrće očima a i baka Tonka se naoštrila: »Imu pravo Janja, Marica i Manda, blažena ti bila motika. Dok je nje bilo dotle j bilo i zdrave rane. Ni bilo, te prskaj protiv ovog te prskaj protiv onog korova. Te prskaj pro-tiv svega. I kako mož bit dobro kase štagod otrovom prska? Prska s i ono što s posijo pa sve to ide i na zemlju. Onako smo dvaput okopali i rekli zbogom korovu«. Baka Janja će: »E Tonka moja, sićam se svega. Kolik bilo u kuće čeljadi ka-dri za it kopat tolik motika. Pa još koja obaška da s ima. Prija kopanja dada pripravi motike. Ako s koje držlo rasuši jel ne-valja opravi jel nasadi novo. Ondak lati babicu i čakanac pa pokuje motiku. Bilo j i da odnese motike kod Bać Đure. Njeg zvali Motika a njeve Motikini. Bać Đura ka j nasadio i poko-vo motiku sama j radila«. Baka Tonka će ope: »Jest, jest al pravo da kažem najbolje j bilo otić kod bać Ade kovača da ti pokuje motiku. Niko s ni blizu šnjim ni mogo ravnat kad triba pokovat motiku. Ništa bolje za protiv korova od dobro poko-vane motike. A bome kopanja bilo ohohoo. Naše, pa u mobu kod rodbine, kumova i komšija«. Isapim u sebe: »Izgledē da j motika bila čudo. Em ranila em zdravlјe čuvala. Ko b reko?«.

U NEKOLIKO SLIKA

Poljoprivredni sajam u Novom Sadu

TJEDAN HRVATA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

25. – 30. svibnja 2026.

Grad Zagreb i Zagrebačka županija

Naši nastupi – zajedno čuvamo identitet!

UTORAK, 26. svibnja 2026.

20:00 – 22:00

Pučko otvoreno učilište, Zaprešić

- Kazališna predstava
„TAMBURAŠKI OPROŠTAJ“
HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica

SRIJEDA, 27. svibnja 2026.

10 – 12,30 Okrugli stol

- „Mediji Hrvata izvan Republike Hrvatske“
Hrvatska matica iseljenika, dvorana Matis, Zagreb

10 sati – 11,30 *Govornica: Karolina Bašić*

11,30 – 12,30 *Govornica: Zlata Vasiljević*

11,50 – 12,50 Europski trg, Zagreb

- Nastupi na Šetnici kulture
Hrvata izvan Republike Hrvatske

HKC „Bunjevačko kolo“ - pjevačka skupina „Prelje“, Subotica

KUDH „Bodrog“ - „Kraljice Bodroga“

Hrvatska čitaonica „Fischer“, Surčin - tamburaši

ČETVRTAK, 28. svibnja 2026.

9 sati

- Hrvatski sabor
Sjednica Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske

13,55 – 14,55 Europski trg, Zagreb

- Nastupi na Šetnici kulture
Hrvata izvan Republike Hrvatske

HKC „Bunjevačko kolo“ - pjevačka skupina „Prelje“, Subotica

KUDH „Bodrog“ - „Kraljice Bodroga“

HKD „Šid“ - pjevačka skupina

- 14 do 16 sati Okrugli stol
„Hrvati u susjednim državama:
Izazovi i perspektive“
Predstavništvo Europske komisije
u Republici Hrvatskoj, Zagreb
Govornica: Jasna Vojnić

- 17,35 – 18,35
Revija nošnji Hrvata izvan Republike Hrvatske
Europski trg, Zagreb

- 20,20 – 21,20
Koncertni nastup
HKC „Bunjevačko kolo“
KUDH „Bodrog“ - „Kraljice Bodroga“

PETAK, 29. svibnja 2026.

- Sjednica Savjeta Vlade Republike Hrvatske
za Hrvate izvan Republike Hrvatske
(29. i 30. svibnja 2026.)

*Zajedno kroz generacije,
uvijek uz Hrvatsku!*

25. - 30.
svibnja 2026.

TJEDAN HRVATA IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

Grad Zagreb i
Zagrebačka županija

SRIJEDA, 27. svibnja 2026.

Europski trg, Zagreb

- 10,30 – 11 sati
► Glazba i video BiH
i ostali sudionici
- 11 sati
► Otvaranje Šetnice kulture
- 11,03
► Himna Republike Hrvatske (Stjepan Lach)
- 11,10 – 11,15
► Zvonko Milas, *Državni tajnik*
- 11,20
► Glazbeni nastup
Stjepan Lach (Ljubuški)
- 11,50 – 12,50
► Nastup udruga iz Vojvodine
*Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ -
pjevačka skupina „Prelje“, Subotica
Kulturno - umjetničko društvo Hrvata
„Bodrog - Kraljice Bodroga“
Hrvatska čitaonica „Fischer“, Surčin - tamburaši*
- 12,50 – 12,55
► Najava videa iseljništva i poziv na štandove
- 13,45 – 14,45
*Ženska klapa „Biser Unda“ (Mađarska), Nada Baldić
i Edita Slaby Brkan vokali i Milivoj Slaby (Crna Gora)*
- 14,50 – 15,50
*Tamburaški sastav „Spontan“ i
vokalni duo Marko Kôlbi i Tereza Grandić (Austrija)*
- 15,55 – 16,45
*Hrvatsko kulturno društvo „Pomurje“, Tamburaši
i pjevačka skupina (Slovenija)*
- 16,45 – 17,25
► Kviz (Zagreb)
- 17,25 – 17,55
Orašje, Domaljevac Šamac
- 18 do 19 sati
Livno, Široki Brijeg
- 19 sati – 19,05
► Najava koncerta
- 19,05 – 20,45
Posušje, Klapa „Grga“ (koncert)
- 20,45 do 22 sata
Austrija, „BasBariTenori“ (koncert)

ČETVRTAK, 28. svibnja 2026.

Europski trg, Zagreb

- 10 sati – 10,55
Glazbeni nastup ◀
Tin Tomić (Kreševo) uz pratnju Vlade Podanya
- 11 sati – 11,40
Iseljništvo ◀
- 11,40 – 12,45
*Nada Baldić i Edita Slaby Brkan vokali
i Milivoj Slaby (Crna Gora), vokalni duo Marko Kôlbi i
Tereza Grandić (Austrija)*
- 12,50 – 13,50
Biskupijski kutak ◀
scenski prikaz, Mostar (glazbeno - promidžbeni nastup)
- 13,55 – 14,55
Nastup udruga iz Vojvodine ◀
*Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ -
pjevačka skupina „Prelje“, Subotica
KUDH „Bodrog“ - „Kraljice Bodroga“
Hrvatsko kulturno društvo „Šid“*
- 15 do 16 sati
Livno, Hrvati iz Republike Srpske
- 16 do 17 sati
Čapljina, Žepče
- 17 sati – 17,30
*Visoke zvanice u sklopu toga: A. Kržanac
predstava Kraljica Bosne (isječek)*
- 17,35 – 18,35
Revija nošnji Hrvata izvan Republike Hrvatske ◀
- 18,30 – 19,30
Šaljivi interaktivni kviz (Sarajevo) ◀
- 19,30 – 19,40
Zajednička fotografija sudionika ◀
- 19,40 – 20,15
Novi Travnik (violina, nastup), Ljubuški
- 20,20 – 21,20
Koncert ◀
*Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“
KUDH „Kraljice Bodroga“*
- 21,20 – 22 sata
Mostar (Josip Palameta) koncert

Zajedno čuvamo identitet!

PLAVNA, VATROGASNI DOM, 24. SVIBNJA 2026.

15 SATI

ORGANIZATORI:

Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Osijek
Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica | Općina Tovarnik | Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Matoš“ – Plavna | Fondacija „Antun Gustav Matoš“, Beograd |
Osnovna škola Antuna Gustava Matoša Tovarnik

POKROVITELJI:

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
Županija vukovarsko-srijemske
Općina Tovarnik

OSIGURAJTE VAŠ DOM i sve ono što ga čini domom

**MILENIJUM[®]
OSIGURANJE**

KRENE JE DA MISLIMO NA SUTRA

Osiguranje za vaš dom, stvari u njemu i članove domaćinstva

Vaš dom je više od prostora, u njemu je sve što vam najviše znači. Zato je važno da se prema njemu odnosite odgovorno i osigurate ga.

Osiguranje domaćinstva – Siguran kvadrat Milenijum osiguranja je polisa koja podrazumeva osiguranje stana ili kuće, stvari u njima, kao i članova domaćinstva od posledica nepredviđenih okolnosti, kao što su:

- požar
- udar groma
- eksplozija
- oluja
- grad
- izlivanje vode
- provalna krađa
- razbojnička krađa
- lom stakala
- odgovornost prema trećim licima

025/ 51 50 350 | 024/ 555-867 | 011/ 715 23 00

 Milenijum osiguranje
 milenijum-osiguranje

 @milenijumosiguranje
 @milenijumosiguranje

 www.mos.rs

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

**Radio Marija Srbije
Radio Maria play**

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar**

- 12 meseci sa **50% popusta**

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

GASTRO
MANIFESTACIJA

CROZ KUHINJE VOJVODINE u Petrovaradinu

10

DESET GODINA
GASTROFESTA

Република Србија
Министарство за људска
и мањинска права
и друштвени дијалог

Specijalitete kulinarske trpeze Hrvata u Vojvodini
predstaviće gosti iz Srijema, Banata, Bačke
i Novog Čiča iz Republike Hrvatske.

Nastupaju:

- TO HKPD "Jelačić" Petrovaradin
- TO Hrvatske čitaonice Fisher

DVD „Petrovaradin“
(ul. Pavla Jurišića Šturma br. 1)

**Petrovaradin,
Nedelja, 24.5.2026. od 14 sati**

Središnji državni ured za Hrvate
izvan Republike Hrvatske

